

Selvord ved utsprang fra bru i Norge

- ny kunnskap og potensiale for forebygging

Aleksandra Sæheim



Masteroppgave i psykososialt arbeid – selvmord, rus, vold og traumer

Institutt for klinisk medisin, Det medisinske fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

02.05.14

© Aleksandra Sæheim

2014

Selvord ved utsprang fra bru i Norge
– ny kunnskap og potensiale for forebygging

Aleksandra Sæheim

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Representralen, Universitetet i Oslo

Forord

Takk til:

- *Nasjonalt senter for selvmordsforskning og forebygging* (NSSF) som åpnet opp for at jeg som masterstudent kunne gå i gang med denne studien.
- NSSF ved prosjektleder for studien, *Ph.D Latha Nrugham*, som både har støttet og utfordret meg gjennom hele forskningsstudien.
- NSSF ved *administrativ studieleder Anita Kjølslrud* og *administrasjonskonsulent Wenche Andreassen* for praktisk tilrettelegging når jeg har arbeidet med studien på senteret.
- Min *arbeidsgiver Ski kommune*, som praktisk og økonomisk har gjort det mulig for meg å gjennomføre masterstudiet.
- *Statistisk sentralbyrå og landets politidistrikter* for imøtekommenhet og positivt samarbeid i forbindelse med innhenting av data til denne studien.
- Til slutt vil jeg rette en stor takk til min *veileder Ingebjørg Hestetun*, *psykologspesialist* ved Barne- og ungdomspsykiatrisk seksjon, Sykehuset Telemark. Denne studien ville ikke vært mulig å gjennomføre uten min veileders engasjement og positive støtte over flere år.



UNIVERSITETET I OSLO
DET MEDISINSKE FAKULTET
Institutt for klinisk medisin
Boks 1078 Blindern, 0316 Oslo

Navn : Aleksandra Sæheim	Dato: 02.05.14
Tittel: Selvmord ved utsprang fra bru i Norge - ny kunnskap og potensiale for forebygging	
<p>Sammendrag: Internasjonal forskning tyder på at brusikring forebygger selvmord. Det er uklart om kunnskap fra andre land kan overføres til Norge. Det er ukjent hvor mange som tar sitt liv ved utsprang fra bru i Norge, og om noen bruer er spesielt utsatte. Det foreligger begrenset kunnskap om de som tar sitt liv ved denne metoden. Målsetting med denne studien er å gi ny kunnskap om fenomenet selvmord ved utsprang fra norske bruer, og med denne kunnskapen utforske muligheten for å hindre tap av liv gjennom sikring av bruer.</p> <p>Denne masteroppgaven består av to deler. En <i>artikkel</i> og en <i>refleksjonsoppgave</i>. I <i>Artikkelen</i> presenteres resultater fra studien, samt diskusjon av disse funnene. <i>Artikkelen</i> gir videre et overblikk over relevant internasjonal forskning og eksisterende erfaringer fra sikring av bru i Norge. I <i>refleksjonsoppgaven</i> presenteres bakgrunnen for studien. Videre utdyper <i>refleksjonsoppgaven</i> de metodologiske og etiske overveielser som er gjort underveis i studien.</p> <p>Metode: Populasjonsstudie ved bruk av registerdata. Alle selvmord ved utsprang fra høyt sted registrert i dødsårsaksregisteret for perioden 1999-2010 (n=318) ble gjennomgått. Data fra dødsårsaksregisteret ble koblet mot opplysninger fra politiet. I <i>artikkelen</i> presenteres metoden med styrker og begrensninger for studien. I <i>refleksjonsoppgaven</i> beskrives metoden mer inngående. Her inkluderes også prosessen for å få nødvendige tillatelser og godkjenninger.</p> <p>Resultater: 71 personer tok sitt liv ved utsprang fra bruer i Norge i perioden 1999-2010. Dette tilsvarer en av fem utsprang fra høyt sted. 36 bruer var involvert. Nesten halvparten av utsprangene fant sted ved seks bruer. De som tok sitt liv ved utsprang fra bru var yngre og bestod av enn høyere andel menn enn de som tok utsprang fra andre steder.</p> <p>Konklusjon: I artikkelen legges det frem at fenomenets omfang er begrenset, og det er mange bruer involvert. Likevel er det et potensiale for selvmordsforebygging ved iverksetting av sikringstiltak på spesielt utsatte bruer. I <i>refleksjonsoppgaven</i> beskrives gjennomføringen av studiet, der det synliggjøres at det har vært en omfattende og tidkrevende prosess fra innhenting av tillatelser til det endelige datasettet forelå. Videre presenteres de mange etiske overveielser, og særlige begrensninger rundt formidling av resultater.</p>	
Nøkkelord: Selvmord, bru, utsprang, forebygge	



UNIVERSITETET I OSLO
DET MEDISINSKE FAKULTET
Institutt for klinisk medisin
Boks 1078 Blindern, 0316 Oslo

Name: Aleksandra Sæheim	Date: 02.05.14
Title: Suicide by jumping off bridges in Norway – New knowledge and potential for prevention.	
<p>Abstract: In Norway we do not know how many people die by suicide by jumping off Norwegian bridges. Therefore we do not know if some bridges are more frequently used by people who commit suicide by jumping. Little is known about the people who die by suicide by jumping off bridges in Norway. The aim of this study is to achieve new knowledge of the phenomenon suicide by jumping off bridges in Norway, and with this knowledge explore the possibility of saving lives by preventive actions on bridges.</p> <p>This master thesis consists of two parts. An <i>article</i> and a <i>reflection task</i>. The article presents the results of this study, and discusses the main findings. The article also gives an overview of international knowledge on suicide by jumping off bridges, and presents recommended preventive actions. The reflection task describes the method in more detail and presents ethical considerations for this study.</p> <p>Method: All suicides by jumping registered in Norwegian statistics in the period 1999-2010 (n=318) were studied. Data from Norwegian statistics and information from police records were combined. The article presents the method and discusses the strengths and limitations of this study.</p> <p>The reflection task describes the method in detail, and also presents the process of obtaining necessary permits for this study.</p> <p>Results: 71 people committed suicide by jumping off bridges in Norway in the period of 1999-2010. This equals one in five jumps from high places. The jumps took place at 36 different bridges. Nearly half of the jumps occurred at six bridges. Individuals who jumped off bridges were younger and more often men than those who jumped from other places.</p> <p>Conclusion: The article concludes that although the phenomenon is small, there is potential for suicide prevention by securing bridges that are frequently used for suicide by jumping. The reflection task describes the research process, and presents that it has taken a long time to obtain the research permits and yet more time to collect all data. The reflection task also presents ethical considerations throughout the study and that there are restrictions on the publication of results.</p>	
Keywords: Suicide, bridge, jumping, prevention	

Samlet innholdsfortegnelse

Del 1. Artikkelen

Sammendrag.....	2
Abstract	3
Selv mord ved utsprang fra bru i Norge – ny kunnskap og potensiale for forebygging	4
Hva sier internasjonal kunnskap om betydningen av brusikring?.....	4
Status i Norge	6
Metode.....	7
Resultater.....	9
Diskusjon.....	10
Styrker og begrensninger ved studien	12
Konklusjon	13
Referanser.....	16
Figurer og tabeller	20
Figur 1 Selv mord ved utsprang fra bru fordelt på år i studiens periode.....	20
Figur 2 Antall registrerte selv mord pr. bru i studiens periode	20
Figur 1 Antall utsprang ved hopp fra bru og antall utsprang fra andre steder for menn fordelt på alder	21
Figur 2 Antall utsprang ved hopp fra bru og antall utsprang fra andre steder for kvinner fordelt på alder	21
Tabell 1 Oversiktstabell for de seks bruene med flest registrerte selv mord i perioden 1999-2010	21

Vedlegg 1 - Forfatterveiledning til Suicidologi

Del 2 Refleksjonsoppgaven

1	Oppbygning av artikkelen og refleksjonsoppgaven	1
2	Introduksjon	2
2.1	Studiens formål og forskningsspørsmål	5
3	Metodevalg.....	6
3.1	Utvalg	7
3.2	Definisjoner	8

4	Gjennomføring av studien.....	9
4.1	Innhenting av tillatelser	9
4.1.1	REK – Regionale etiske komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk	9
4.1.2	Politidirektoratet, Riksadvokaten og Justis- og beredskapsdepartementet v/ Rådet for taushetsplikt og forskning	10
4.1.3	NSD – Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste og Datatilsynet.....	10
4.2	Innhenting av data fra dødsårsaksregisteret, Statistisk sentralbyrå (SSB)	11
4.2.1	Variabelen personnummer	11
4.2.2	Variabelen dødsdato	12
4.2.3	Variabelen bosted og dødssted	12
4.2.4	Variabelen dødsårsakssekvenser	12
4.2.5	Variabler fra dødsmeldingene som ikke kunne brukes.....	13
4.3	Innhenting av utfyllende opplysninger fra politiet	13
4.3.1	Variablene utsprang fra bru eller annet sted, navn på bru og utsprang over vann eller land	14
4.4	Programvare og analyser	15
4.5	Håndtering av taushetsbelagte opplysninger	15
4.5.1	Håndtering av elektroniske data	16
4.5.2	Håndtering av papirdokumenter	16
4.5.3	Gjengivelse av funn relatert til enkeltbruer i artikkelen	17
4.6	Litteraturgjennomgang, søkestrategi	17
5	Studiens styrker og begrensninger	19
5.1	Styrker	19
5.2	Begrensninger.....	20
6	Etiske overveielser	21
7	Oppsummering	22
	Referanser.....	24

Vedlegg 2 – Vedtak fra REK

Vedlegg 3 – Vedtak fra Riksadvokaten

Vedlegg 4 – Vedtak fra Rådet for taushetsplikt og forskning

Vedlegg 5 – Vedtak fra NSD og prosjektvurdering av Personvernombudet

Vedlegg 6 – Vedtak fra Datatilsynet

Vedlegg 7 – Dødsmelding med rettledning

Vedlegg 8 - Politiskjema

Selvmord ved utsprang fra bru i Norge
- Ny kunnskap og potensiale for forebygging

Masteroppgavens del 1:
Artikkelen

Antall ord: 3592

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	2
Abstract	3
Selv mord ved utsprang fra bru i Norge – ny kunnskap og potensiale for forebygging	4
Hva sier internasjonal kunnskap om betydningen av brusikring?.....	4
Status i Norge	6
Metode.....	7
Resultater.....	9
Diskusjon.....	10
Styrker og begrensninger ved studien	12
Konklusjon	13
Referanser.....	16
Figurer og tabeller	20
Figur 1 Selv mord ved utsprang fra bru fordelt på år i studiens periode.....	20
Figur 2 Antall registrerte selv mord pr. bru i studiens periode	20
Figur 3 Antall utsprang ved hopp fra bru og antall utsprang fra andre steder for menn fordelt på alder	21
Figur 4 Antall utsprang ved hopp fra bru og antall utsprang fra andre steder for kvinner fordelt på alder	21
Tabell 1 Oversiktstabell for de seks bruene med flest registrerte selv mord i perioden 1999- 2010	21

Vedlegg 1 – Forfatterveiledning til Suicidologi

Sammendrag

Bakgrunn: Internasjonal forskning tyder på at brusikring forebygger selvmord. Det er uklart om kunnskap fra andre land kan overføres til Norge. Det er ukjent hvor mange som tar sitt liv ved utsprang fra bru i Norge, og om noen bruer er spesielt utsatte. Det foreligger begrenset kunnskap om de som tar sitt liv ved denne metoden.

Mål: Målsetting er å gi ny kunnskap om fenomenet selvmord ved utsprang fra norske bruer, og med denne kunnskapen utforske muligheten for å hindre tap av liv gjennom sikring av bruer.

Metode: Populasjonsstudie ved bruk av registerdata. Alle selvmord ved utsprang fra høyt sted registrert i dødsårsaksregisteret for perioden 1999-2010 (n=318) ble gjennomgått. Data fra dødsårsaksregisteret ble koblet mot opplysninger fra politiet.

Resultater: 71 personer tok sitt liv ved utsprang fra 36 bruer i Norge i perioden 1999-2010. Dette tilsvarer en av fem utsprang fra høyt sted. Nesten halvparten av utsprangene fant sted ved seks bruer. De som tok sitt liv ved utsprang fra bru var yngre og bestod av en høyere andel menn enn de som tok utsprang fra andre steder.

Konklusjon: Fenomenets omfang er begrenset, men det er et potensiale for selvmordsforebygging ved iverksetting av sikringstiltak på spesielt utsatte bruer.

Nøkkelord: selvmord, utsprang, bru, forebygge.

Interessekonflikt: Ingen interessekonflikter foreligger.

Abstract

Background: International research suggests that installing physical barriers on bridges prevents suicide. We might question whether available international knowledge can be transferred to Norway. We do not know to which extent people take their lives by jumping off bridges in Norway, or if a higher number of jumps occurs at certain bridges. Little is known about the persons that commit suicide by jumping off bridges in Norway.

Aim: The aim of this study is to achieve new knowledge of the phenomenon suicide by jumping off bridges in Norway, and with this knowledge explore the possibility of saving lives by preventive actions on bridges.

Method: All suicides by jumping registered in Norwegian statistics in the period 1999-2010 (n=318) were studied. Data from Norwegian statistics and information from police records were combined.

Results: 71 individuals committed suicide by jumping off 36 bridges in Norway in the period of 1999-2010. This equals one in five jumps from high places. Nearly half of the jumps occurred at six bridges. Individuals who jumped off bridges were younger and more often men than those who jumped from other places.

Conclusion: The phenomenon is small, but there is potential for suicide prevention by securing frequently used bridges.

Key words: suicide, jumping, bridge, prevention.

Competing interests: No competing interests to declare

Selv mord ved utsprang fra bru i Norge

– ny kunnskap og potensiale for forebygging

Hva sier internasjonal kunnskap om betydningen av brusikring?

Å redusere tilgjengelighet til en selvmordsmetode er et av to tiltak som har dokumentert selvmordsforebyggende effekt (Mann et al., 2005). Størst reduksjon vil skje der man hindrer tilgang til en metode som er svært dødelig og mye brukt (Mann et al., 2005; Florentine & Crane, 2010; Sarchiapone et al., 2011 & Yip et al, 2012). Sarchiapone et al. (2011), samt Florentine og Crane (2010), fremhever også de metoder som utover å være svært dødelige og mye brukt, er allment tilgjengelige og vanskelig å erstatte med andre metoder. The Golden Gate Bridge er et verdenskjent eksempel på en ikoniske bru som er allment tilgjengelige, hyppig brukt til å ta utsprang fra, og der det er liten sannsynlighet for å overleve fallet. På denne bruene var det lenge registrert rundt 20 gjennomførte selvmord pr. år, noe som de siste årene har økt til over 30 hvert år (Blaustein & Fleming, 2009; Whitmer & Woods, 2012).

Det finnes flere mulige sikringstiltak som kan iverksettes på bruer. Fire hovedtilnærminger er; reduksjon i metodetilgjengelighet i form av fysiske barrierer, oppfordre selvmordsnære til å søke hjelp ved informasjonsskilt og alarmtelefon/krisetelefon, overvåking og patruljering, samt ansvarlig gjengivelse av selvmordshendelser i media (Cox et al., 2013).

I sin oversiktsstudie finner Cox et al. (2013) størst forebyggende effekt ved sikringstiltak i form av fysiske barrierer ved steder benyttet til å hoppe fra, og på jernbanenettverk. Cox et al. finner videre at det i svært liten grad forekommer overgang til andre metoder eller steder, såkalt metodesubstitusjon. Denne oversiktsstudien inkluderer blant annet studier fra Grafton Bridge i New Zealand, Clifton suspension Bridge i Storbritannia, Muenster Terrace i Sveits,

Bloor Street Viaduct i Canada, Duke Ellington Bridge og Memorial Bridge i USA. En nylig publisert studie fra Australia hvor man har sett på effekt av sikring på Gateway Bridge i Brisbane, underbygger funnene til Cox et al.. Gjennomgang av statistikk over 22 år viser at sikringstiltak i form av fysiske barrierer forebygget selvmord fra Gateway Bridge, og det ble ikke påvist substitusjon til nærliggende usikret bru eller andre steder (Law et al, 2014). Når det gjelder substitusjon etter sikring av bru, representerer imidlertid studien til Sinyor og Levitt (2010) et unntak. De fant at sikring på Bloor Street Viaduct i Toronto hindret selvmord ved utsprang fra bruene, men denne reduksjonen ga ikke tilsvarende utslag i det totale antall selvmord ved utsprang fra høyt sted i det aktuelle området.

For å vite hvilke bruer som skal prioriteres sikret, må man enes om hva som definerer en bru som ekstra utsatt. En engelsk veileder hevder at mer enn et selvmord på et gitt sted er tilstrekkelig for å underbygge det faktum at stedet appellerer til selvmordsnære personer, og dermed representerer en tilgjengelig metode for å ta sitt liv. Slike steder må således regnes som kjente selvmordssteder, «suicide hotspots», og kan derfor forsvare iverksetting av sikringstiltak (National Institute for Mental Health in England, 2006).

Det er begrenset kunnskap om hva som kjennetegner de som tar sitt liv ved utsprang fra bru. Reisch et al. (2008) fant i sin studie fra Sveits at de som tok utsprang fra bru var betydelig yngre og bestod av en større andel menn enn de som tok utsprang fra annet sted. I en svensk studie fant man at mange av de som tok sitt liv ved utsprang fra bru bodde i nærheten av bruene (Lindqvist et al., 2004). Videre fant de også at over halvparten av utsprangene fant sted i sommermånedene, og at det var en viss opphopning av selvmord i helgene relatert til alkoholpåvirkning.

Status i Norge

Statens vegvesen har tidligere anslått at mellom 10-20 personer årlig tar sitt liv ved utsprang fra bru (Jacobsen, 2012). Ved bygging av nye bruer, tas det idag selvmordsforebyggende hensyn. Minstehøyden for rekkverk settes nå til 1,2 m i henhold til rekkverksnormalen som gjengis i vegdirektoratets håndbok 231 (Statens vegvesen, 2013). Håndboken sier videre at:

På bruer som erfaringsmessig kan bli benyttet til å hoppe fra, bør rekkverket være minst 1,6 m høyt, ha minimum 1,4 m høye vertikale sprosser som det er umulig å benytte som steg eller annen innretning som har den samme funksjon og heller innover 10-12 grader. Oversiden på håndlisten utføres avrundet slik at den blir vanskelig å gripe. Dette gjelder særlig bruer i bynære områder som er høye nok til å hoppe fra med sannsynlig dødelig utgang. (s.46).

Fem norske bruer er i dag sikret med høyere rekkverk (Aga, 2012). Dette gjelder Fredrikstadbrua (sikret 2004), Tromsøysundbrua (sikret 2005), Bjørndalsbrua (sikret 2009), Sørsundbrua (sikret 2010) og Tromøy bru (sikret 2012). Vegdirektoratet vurderer kontinuerlig hvorvidt flere eksisterende bruer bør sikres. I Tromsø har Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS Nord) i samarbeid med politiet, systematisk registrert hendelser knyttet til selvmord og selvmordsatferd i etterkant av sikringen på Tromsøysundbrua. De fant at det ikke har vært hopp med dødelig utfall de første fem årene etter sikring. Antall hendelser på nærliggende usikret bru økte noe i perioden etter sikringen av Tromsøysundbrua. Gjennomførte selvmord fra det to bruene samlet sett er imidlertid lavere enn før sikring av Tromsøysundbrua. En annen viktig erfaring fra Tromsø er at rekkverket vanskeliggjør hopp, noe som bidrar til at man vinner tid til å sette inn livreddende bergingstiltak for de som faktisk gjennomfører hopp (Berntsen & Larssen, 2011). Det har ikke vært gjennomført tilsvarende evaluering av sikringstiltakene på Fredrikstadbrua.

Uten systematisk kartlegging av gjennomførte selvmord eller selvmordshendelser på den enkelte bru, er det begrenset grunnlag for å iverksette kostbare sikringstiltak. Sikring av de fem norske bruene har kommet på plass blant annet på bakgrunn av bekymring meldt til Vegdirektoratet, generelt lokalt engasjement og mediedekning. Media gir et bilde av at selvmord ved utsprang fra bru står for en betydelig andel av alle utsprang fra høyt sted. I en nyhetsartikkel legges det frem som fakta at 3-4 personer har tatt sitt liv fra den navngitte brua hvert år, mens det i en annen artikkel skrives at det ved en annen bru er flere personer hvert år som tar sitt liv fra den aktuelle bruen (Nrk, 2004; Nrk, 2009). Dette er eksempler fra en nasjonal nyhetskanal, og i tillegg kommer pressedekning lokalt.

Det har ikke vært tilgjengelig statistikk som viser hvor mange som tar sitt liv ved utsprang fra bru. Videre har det ikke vært kjent hvilke bruer som benyttes, og det har derfor ikke vært grunnlag for å si om enkelte bruer er mer utsatte enn andre (Sæheim & Hestetun, 2013).

Målsetting med denne studien er å gi ny kunnskap om fenomenet selvmord ved utsprang fra norske bruer, og med denne kunnskapen utforske muligheten for å forebygge tap av liv gjennom brusikring.

Metode

Kvantitativ metode ved bruk av registerdata ble valgt for å få pålitelig informasjon om fenomenets omfang.

Denne populasjonsstudien inkluderer alle personer med norsk personnummer der dødsfall ble registrert i dødsårsaksregisteret i Norge i perioden 1999-2010, og der selvmord ved utsprang fra høyt sted var satt til kode X-80 (Statistisk sentralbyrå, 2014). I norsk dødsårsaksstatistikk klassifiseres dødsårsaker i henhold til diagnosemanualen International Classification of Diseases (ICD), hvor det ikke finnes egen kode for de som tar sitt liv ved utsprang fra bru. I

studien måtte det derfor innhentes informasjon for alle som tok sitt liv ved utsprang fra høyt sted i perioden. Data fra norsk dødsårsaksregister regnes å være rimelig pålitelig (Nrugham & Mehlum, 2010). Denne informasjonen alene er imidlertid ikke tilstrekkelig til å belyse problemstillingen, og det er derfor gått via dødsårsaksstatistikken til data fra politiet for å sikre kvaliteten. For å kunne si noe om omfang før og etter sikring av de første bruene, ble perioden 1999-2010 valgt.

Fra dødsårsaksregisteret er det innhentet personnummer, kjønn, alder, bosted, dødssted, dødsårsakssekvens og dødsdato/tidspunkt. Fra politidokumentene er det hentet data om hvorvidt det aktuelle selvmordet skjedde ved utsprang fra bru eller annet sted, navn på bru, og om utspranget skjedde over vann eller land. Personnummer er utelukkende benyttet til å koble dødsårsaksregister og politidokumenter. Dataene er aidentifisert etter at registerkoblingen var gjennomført.

Tillatelser for gjennomføring av studien er innhentet fra Regionale etiske komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk, Justis- og beredskapsdepartementet ved Rådet for taushetsplikt og forskning, Riksadvokaten, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste og Datatilsynet. På bakgrunn av at studien tar for seg aidentifiserte og anonymiserte data, samt at det ikke er ønskelig å utsette pårørende for en ytterligere belastning, er det ikke innhentet samtykke fra pårørende før innhenting av data.

Fenomenets lave frekvens begrenser muligheten for komplekse dataanalyser og presentasjon av funnene på detaljnivå. Av samme årsak gjengis funn hovedsakelig i prosent. Funn av sensitiv art relatert til enkelte bruer, kan ikke gjengis i denne artikkelen. Slike funn formidles direkte til Vegdirektoratet i henhold til tillatelser og godkjenninger for studien.

Resultater

I perioden 1999-2010 tok 319 personer livet sitt ved utsprang fra høyt sted i Norge. For denne perioden utgjorde dette i overkant av 26 selvmord pr. år, noe som tilsvarer 5 % av alle selvmord i Norge. Av disse 319 personene tok 71 personer livet sitt ved utsprang fra bru. Antall utsprang fra bru varierte fra 3 til 11 pr. år, med en median på 6 (se **Figur 1**). En av fem utsprang fra høyt sted viste seg å gjelde utsprang fra bru, noe som utgjør 1 % av alle selvmord i Norge i perioden.

Det er registrert gjennomførte selvmord ved utsprang fra 36 bruer, med variasjon fra et til syv hopp på de ulike bruene (se **Figur 2**). 25 av 36 bruer har registrert ett gjennomført selvmord i hele studiens periode. Av de elleve bruer som har registrert to eller flere selvmord, ligger fem bruer i tilknytning til bysentra og ytterligere fire i tettbebygde strøk med bebyggelse i umiddelbar nærhet. En gjennomgang av hvilke ukedager utsprangene fant sted, viste en jevn fordeling på alle ukedager. Tilsvarende var det en jevn fordeling igjennom årets måneder.

Ved seks bruer er det registrert fire eller flere gjennomførte selvmord. 46 % av alle registrerte selvmord ved utsprang fra bru i perioden er tilknyttet disse bruene, der tre bruer er usikret og tre bruer er sikret med høyere rekkverk. For de tre sikrede bruene samlet, har det vært registrert 15 gjennomførte selvmord før sikring, og 2 gjennomførte selvmord etter sikring. (se **Tabell 1**).

73 % av personene som tok sitt liv ved utsprang fra bru var menn og 27 % var kvinner. For de som tok sitt liv ved utsprang fra andre steder, er tilsvarende tall for menn 62 % og for kvinner 38 %. Alder ved utsprang fra bru varierte fra 17 år til 78 år, med en median på 32 år. Fire av fem var under 44 år. For menn fordelte dette seg jevnt i alderen 17-44 år (se **figur 3**), mens for kvinner var 47 % i alderen 17-24 år da de tok sitt liv ved denne metoden (se **Figur 4**). Som gruppe var de som tok livet sitt ved utsprang fra bru yngre enn de som tok utsprang fra andre

steder. Kun 3 % av de som tok utsprang fra bru var eldre enn 65 år, mens det til sammenlikning var 23 % eldre enn 65 år i gruppen som tok utsprang fra andre steder. To av tre personer i studien hadde bostedsadresse i kommunen der bruene står.

Hovedvekten av bruene i studien er konstruert slik at de går over både vann og land. I 20 saker ble det registrert drukning som dødsårsak. 37 % av utsprangene i denne studien skjedde over land. I ett tilfelle fikk vi ikke svar fra politiet hvorvidt utspranget fant sted over vann eller land.

To politidistrikt har seks usikrede bruer registrert i vår studie. 31 % av alle utsprang fra bru i studiens periode er registrert i disse to politidistriktene. Ni politidistrikt har ingen registrerte selvmord ved utsprang fra bru.

Diskusjon

For første gang har vi tall på hvor mange selvmord ved utsprang fra bru det har vært i Norge i perioden 1999-2010, og fra hvilke bruer disse utsprangene har funnet sted. Studien viser at utsprang fra bru som selvmordsmetode benyttes i begrenset grad i Norge, og at mange bruer er benyttet. Med utgangspunkt i den engelske veilederen som sier at alle steder med mer enn ett registrert selvmord må vurderes som et kjent selvmordssted (National Institute for Mental Health in England, 2006), har vi i studien registrert elleve slike bruer i Norge. Ni av disse bruene ligger i nærheten av tettbebygde strøk eller bysentra. Dette støtter opp om at sikring i form av høyere rekkverk er spesielt aktuelt på bruer i bynære områder, noe som samsvarer med gjeldende anbefalinger fra Vegdirektoratet (Statens vegvesen, 2013). Med en opphopning av selvmord ved utsprang fra bru i to politidistrikt, kombinert med ingen

registrerte selvmord ved utsprang fra bru i ni andre politidistrikt, kan det se ut til at det finnes regionale forskjeller for dette fenomenet.

Internasjonal kunnskap tilsier at vi bør rette et prioritert fokus på de bruene som har et høyere antall selvmord ved utsprang (Mann et al., 2005; Florentine & Crane, 2010; Sarchiapone et al., 2011 & Yip et al, 2012). I denne studien er nesten halvparten av selvmordene tilknyttet seks bruer, herav tre usikrede bruer. Det er da aktuelt å se nærmere på mulige sikringstiltak for disse tre usikrede bruene. Videre kan det være aktuelt å stille spørsmål om sikringen er tilfredsstillende ved bruene som i denne studien er registrert med to selvmord også etter at høyere rekkverk er montert.

I likhet med den sveitsiske studien av Reisch, Schuster og Michel (2008), finner vi at samlet sett er de som tar sitt liv ved utsprang fra bru yngre og består av en høyere andel menn enn de som tar utsprang fra andre steder. Det er nærliggende å sammenligne våre funn fra norske forhold med den svenske studien av Lindqvist et al. (2004). I den svenske studien fant man en lavere frekvens av selvmord ved utsprang fra bru i vintermånedene der vann under bruene ofte er isbelagte i Norden. Dette ble forklart med at personer som tar sitt liv ved utsprang fra bru i hovedsak hopper over åpent vann. En slik sammenheng kan ikke sees i vår studie. Tvert i mot fant vi at over en tredjedel av utsprangene fra norske bruer fant sted over land. Det er i vår studie heller ikke funnet årstidsvariasjoner eller ukedager med en større opphopning av utsprang fra bru, slik Lindqvist et al. (2004) fant. To av tre personer som tok sitt liv ved utsprang fra bru i Norge bodde i kommunen der bruene står. I likheten med studien fra Sverige ser man en tendens til at personer oppsøker en nærliggende bru for å ta selvmord ved utsprang.

I 20 saker var det i dødsmeldingene registrert drukning som dødsårsak. Døden skyldtes således ikke fallet i seg selv. Man kan tenke seg at det for noen av disse tilfellene ville vært

mulig å iverksette livreddende tiltak dersom utrykningspersonell hadde kommet frem i tide. Ser man dette opp mot erfaringene fra blant annet Tromsø, vil sikring i form av høyere rekkverk tidsmessig forsinke utspranget slik at nødetater potensielt får melding på et tidligere tidspunkt (Berntsen og Larsen, 2011). I de tilfeller der fallet i seg selv ikke er dødelig, har man da økte muligheter for å redde liv.

Som nevnt innledningsvis ble det av media presentert som fakta at det ved en bru var 3-4 personer som tok sitt liv hvert år (Nrk, 2009). Denne studien har imidlertid ikke identifisert noen enkeltstående norsk bru der 3-4 personer tok sitt liv årlig. De to bruene der det er registrert flest antall selvmord ved utsprang, har begge registrert syv selvmord i hele studiens periode. Dette underbygger behovet for å ha pålitelig kunnskap slik at offentlige myndigheter får presentert et reelt bilde basert på faktisk situasjon, som grunnlag for forebyggende tiltak.

Styrker og begrensninger ved studien

Denne studiens hovedstyrke er at det ikke tidligere er gjennomført liknende populasjonsstudie for dette fenomenet i Norge. Med unntak av studien til Lindqvist et al. (2004) som tok for seg et stort geografisk område i Sverige, kjenner ikke forfatteren til liknende internasjonale studier. Denne studien gir derfor ny kunnskap til fagfeltet. Studien har innhentet nasjonale tall for en periode på tolv år, noe som gir et visst grunnlag for å si noe om fenomenet over tid til tross for fenomenets begrensede omfang. Med pålitelig kunnskap om hvordan dette fenomenet ser ut, kan sikringstiltak settes inn på rett sted og igjen forebygge at personer tar sitt liv ved denne metoden. Forebyggende tiltak på bruer er kostbare å iverksette, og denne studien har dermed også betydning for hvordan samfunnet forvalter store økonomiske ressurser.

Det er en begrensning at studien utelukkende ser på gjennomførte selvmord, kodet som utsprang fra høyt sted i dødsårsaksregisteret. Dersom det ved enkelte bruer har vært gjennomført selvmord av utenlandske statsborgere, vil ikke disse komme med i denne studien da de ikke registreres i dødsårsaksregisteret. Bruer der det kan ha forekommet utsprang med ikke-dødelig utfall eller episoder der personer hindres fra å hoppe, kommer heller ikke med i studien.

Ved tre tilfeller har politiet gitt opplysninger om ytterligere personer som har tatt sitt liv ved utsprang fra bru, men der kode er satt til drukning i dødsårsaksregisteret. Da det ikke var innenfor studiens tillatelser å etterspørre slik informasjon fra politiet, er ikke disse sakene inkludert i datamaterialet. Det kan på bakgrunn av denne erfaringen tenkes at det finnes flere tilfeller der kode er satt til drukning fremfor utsprang fra høyt sted.

Konklusjon

Funnene i denne studien viser at selvmord ved utsprang fra bru statistisk sett er et lite fenomen i Norge. Det er mange bruer involvert, og elleve bruer har registrert to eller flere selvmord ved utsprang fra bru. Av de seks bruene med flest registrerte selvmord, er tre bruer sikret i form av høyere rekkverk. Det er behov for å vurdere sikringstiltak ved flere usikrede bruer. Studien viser også viktigheten av å sikre hele bruens lengde, da over en tredjedel av utsprangene fant sted over land.

De som tar sitt liv ved utsprang fra bru er som gruppe yngre enn de som tar utsprang fra andre steder, og består av en høyere andel menn. Svært få over 65 år tar sitt liv ved denne metoden.

Hvert enkelt selvmord har dramatisk påvirkning på alle involverte, fra nære pårørende, til redningspersonell, politi og lokalsamfunnet for øvrig. Flere eksempler fra media i diskusjoner

rundt brusikring, viser et feilaktig bilde av hvor mange som tar sitt liv ved utsprang fra den enkelte bru. Ser vi på faktiske tall i denne studien, er fenomenet selvmord ved hopp fra bru ikke like stort som medias beskrivelser skulle tilsi.

Dette underbygger betydningen av å systematisk registrere hopp fra bru med eller uten dødelig utfall, generell selvmordsatferd på bru og eventuelle ulykkeshendelser tilknyttet den enkelte bru. En slik oversikt vil gi et bedre grunnlag når beslutningstakere skal avgjøre hvorvidt bruer skal sikres, og i neste omgang hvilke bruer som skal prioriteres for sikringstiltak. Selv om fenomenets omfang er begrenset, foreligger det et potensiale for forebygging av selvmord ved å iverksette sikringstiltak på spesielt utsatte bruer.

Referanser

- Aga, F. (2012, 3.des) Krever bedre selvmordssikring på bruer. *Byggeindustrien*, Hentet 05.02.13 fra <http://www.bygg.no/2012/12/97884.0>
- Berntsen, G. & Larssen, M. (2011) *Evaluering av sikringstiltak på Tromsøbrua etter fem år*. Rapport Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging, RVTS Nord. Hentet 16.11.11 fra <http://nord.rvts.no/Details.asp?art=Evaluering+av+sikringstiltak+p%E5+Troms%F8brua+etter+fem+%E5r&aid=936>
- Blaustein, M. & Fleming, A. (2009) Suicide from the Golden Gate Bridge. *Am J Psychiatry*. 166(10):1111-6.
- Cox et al. (2013) Interventions to reduce suicides at suicide hotspots: a systematic review. *BMC Public Health* 2013, 13:214.
- Florentine, J. B. & Crane, C. (2010) Suicide prevention by limiting access to methods: A review of theory and practice. *Soc Sci Med*, 70(2010); 1626-32.
- Jacobsen, J. (2012, 10.sept) «Selvmordsgjerdene» ikke tilstrekkelige. (oppdatert 11.09.12) *Fredriksstad blad*. Hentet 20.04.14 fra <http://www.f-b.no/nytte/selvmordsgjerdene-ikke-tilstrekkelige-1.7532542>
- Law, C. K. et al. (2014) Restricting access to a suicide hotspot does not shift the problem to another location. An experiment of two river bridges in Brisbane, Australia. *Aust N Z J Public Health*. 2014 Apr; 38(2): 134-8.
- Lindqvist, P. et al.(2004). Are suicide by jumping off bridges preventable? An analysis of 50 cases from Sweden. *Accid Anal Prev* 36:691-694.
- Mann, J.J. et al. (2005) Suicide prevention strategies: a systematic review. *JAMA* 294(16):2064-74.
- National Institute for Mental Health in England (2006) *Guidance on Action to be taken at Suicide Hotspots*. London: National Institute for Mental Health in England.

Lastet ned 07.04.14 fra <http://www.nmhd.org.uk/silo/files/guidance-on-action-to-be-taken-at-suicide-hotspots.pdf>

Nrugham, L. & Mehlum, L. (2010) Det norske dødsårsaksregisteret: En kommentar til datakvaliteten. *Suicidologi*, Årg. 15, Nr. 2.

Nrk (2009, 11.mai) *Selvmondsbru sikret*. Nrk Trøndelag.

Lastet ned 11.04.14 fra <http://www.nrk.no/trondelag/1.6603649>

Nrk (2004, 14.jan) *Sikring av Fredrikstadbrua utsatt nok en gang*. Nrk Østfold.

Lastet ned 17.04.14 fra <http://www.nrk.no/ostfold/1.335884>

Reisch, T. et al. (2008) Suicide by jumping for bridges and other heights: Social and diagnostic factors. *Psychiatry Res* 161, 97-104.

Sarchiapone, M. et al. (2011) Controlling Access to Suicide Means. *Int. J. Environ. Res. Public Health* 8:4550-62.

Sinyor, M. & Levitt, A.J. (2010) Effect of a barrier at Bloor Street Viaduct on suicide rates in Toronto: natural experiment. *BMJ* 341:c2884

Statens vegvesen(2013). Rekkverk og vegens sideområder, Nr. 231 i Statens vegvesens håndbokserie.

Lastet ned 11.04.14 fra

http://www.vegvesen.no/attachment/69909/binary/923517?fast_title=H%C3%A5n%20dbok+231+Rekkverk+og+vegens+sideomr%C3%A5der.pdf

Statistisk sentralbyrå(2014). Tabell 08877: Selvmord, etter kjønn, alder og døds måte.

Lastet ned 11.04.14 fra

<https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/Define.asp?subjectcode=&ProductId=&MainTable=SelvmordMaate&nvl=&PLanguage=0&nyTmpVar=true&CMSSubjectArea=helse&KortNavnWeb=dodsarsak&StatVariant=&checked=true>

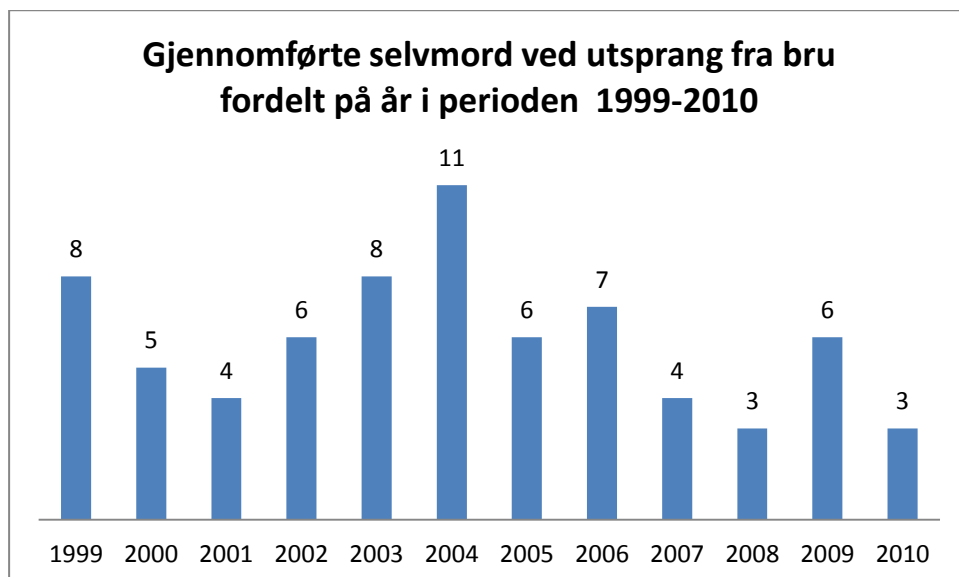
Sæheim, A. & Hestetun, I. (2013) Hva vet vi om sikring av bru som selvmordsforebyggende tiltak? *Suicidologi*, Årg. 18, Nr. 2.

Whitmer, D. A. & Woods, D. L. (2012) Analysis of the Cost Effectiveness of a Suicide Barrier on the Golden Gate Bridge. *Crisis* 21:1-9

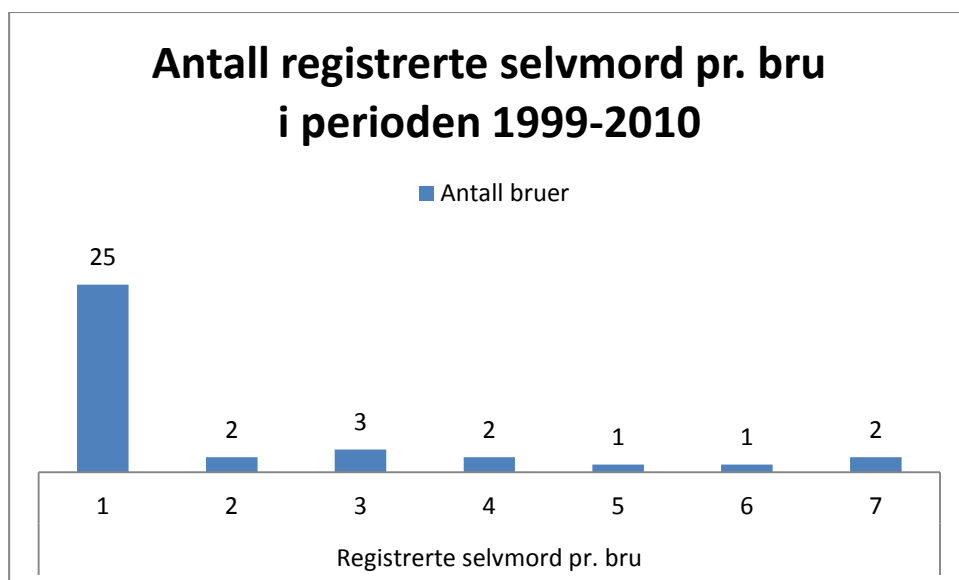
Yip, P. S. F. et al. (2012) Means restriction for suicide prevention. *Lancet* 2012; 379, 2393-99.

Figurer og tabeller

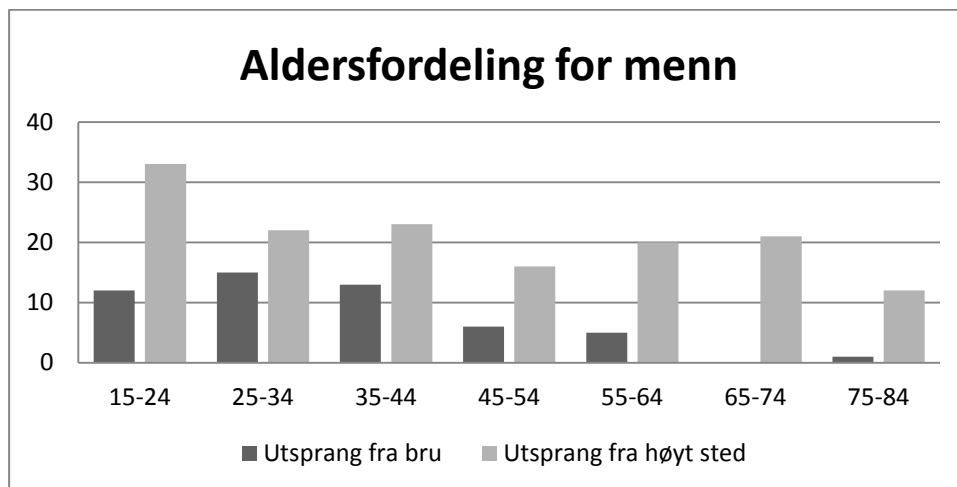
Figur 1 Selvmord ved utsprang fra bru fordelt på år i studiens periode.



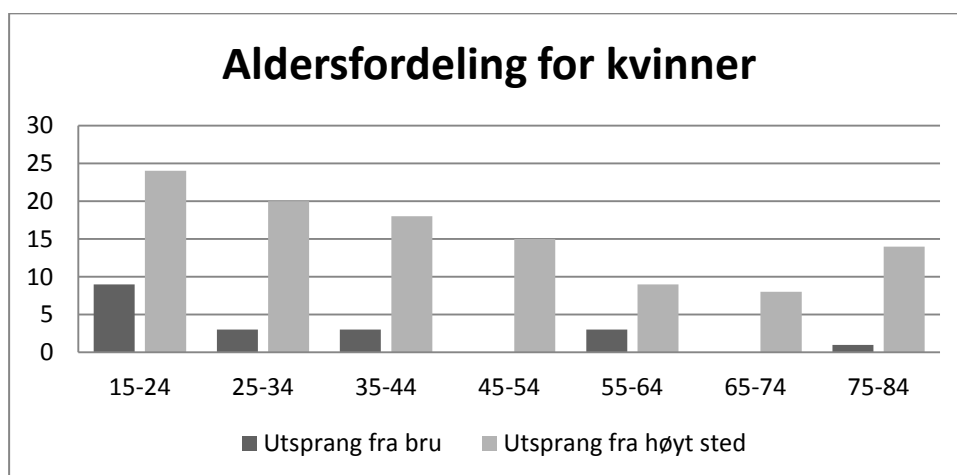
Figur 2 Antall registrerte selvmord pr. bru i studiens periode



Figur 1 Antall utsprang ved hopp fra bru og antall utsprang fra andre steder for menn fordelt på alder



Figur 2 Antall utsprang ved hopp fra bru og antall utsprang fra andre steder for kvinner fordelt på alder



Tabell 1 Oversiktstabell for de seks bruene med flest registrerte selvmord i perioden 1999-2010

Bruer med 4 eller flere registrerte dødsfall				
	dødsfall	sikret	utsprang før sikring	Utsprang etter sikring
A	4	Nei		
B	7	Nei		
C	5	Nei		
D	6	Ja	4	2
E	4	Ja	4	0
F	7	Ja	7	0
Total	33		15	2

Vedlegg 1 – forfatterveiledning til Suicidologi

SUICIDOLOGI – Forfatterveiledning

Suicidologi utgis av Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging, ved Det medisinske fakultet, Universitetet i Oslo, og er et dobbelt blindt fagfellelvurdert tidsskrift. Som eneste tidsskrift på dette feltet i Norden, har Suicidologi ca. 5500 abonnenter som arbeider innen forskning, klinisk praksis og med forebygging. Suicidologi ønsker engelske og nordiske bidrag velkommen, fra bredden av alle disipliner innen selvmordsforskning og -forebygging.

Manustyper

Suicidologi publiserer hovedsakelig følgende typer artikler:

Standardartikler basert på empiriske studier, case-studier og teoretiske analyser. Antall ord i en standardartikkel bør ikke overskride 3600 ord, inkludert referanser.

Litteraturoversikter basert på systematiske søk og presentasjon av litteraturen innen et gitt emne. Antall ord i en litteraturoversikt bør ikke overskride 4500 ord inkludert referanser.

Ledere. Tidsskriftet ønsker velkommen ledere, som dekker aktuelle temaer av interesse for tidsskriftets lesere. Lederne bør ikke overskride 900 ord inkludert referanser.

Bokanmeldelser. Vi imøteser relevante bokanmeldelser innenfor rammen av 1200 ord.

Leserinnlegg ønskes velkommen og bør ikke overskride 450 ord, inkludert referanser.

Innsending av manus

Manus sendes inn som et vedlegg til e-post til redaktøren for Suicidologi, til adressen suicidologi@medisin.uio.no. Manus må ledsages av et følgebrev med informasjon om hensikten med artikkelen og informasjon om at alle de oppførte forfattere har samtykket i innsendelsen.

Følgebrevet må også inneholde komplett kontaktinformasjon for forfatteren som er kontaktperson: fullt navn, tittel og arbeidssted, telefonnummer og e-postadresse. Spørsmål vedrørende tidsskriftet eller manuskripter skal rettes til redaksjonssekretær Hanne Holmesland på hanne.holmesland@medisin.uio.no eller på telefon (+47) 22 92 34 73.

Manuskriptets format

Manuskriptet skal skrives i Word eller Rikt tekstformat (rtf). Skrifttype: Times New Roman og fontstørrelse 12, dobbel linjeavstand og brede marger.

Tidsskriftet krever en signert bekreftelse fra alle forfattere om at de individuelt har lest, bidratt til og godkjent endelig versjon av innsendt manus, i overensstemmelse med internasjonale normer til samforfatterskap. Forfattere er ansvarlige for selv å skaffe godkjenning til å republisere opphavsrettslig materiale fra andre kilder.

Forfattere må kort redegjøre for eventuelle interessekonflikt og alle former for økonomisk støtte i et eget avsnitt i manuskriptet.

Faglig vurdering av innsendte manus

Alle manuskripter (bortsett fra ledere, brev til redaktøren og bokanmeldelser, men inkludert inviterte manuskripter) som vurderes som relevante for tidsskriftet vil bli sendt til en ekstern fagfellelvurdering, før en redaksjonell beslutning om publisering blir tatt.

Suicidologi benytter en dobbelt blind fagfelleevaluering; fagfeller er anonyme for forfattere og hverandre, og forfatterne er anonyme overfor fagfellene. Forfatterne vil bli informert om utfallet av den faglige vurderingen så snart den er gjennomført.

Organisering av manuskriptet

Velg en kort og konsis tittel. Introduksjonsdelen skal kort orientere leseren om emnet. Bruk unummererte informative underoverskrifter på egne linjer gjennom manuskriptet for å gjøre manus leservennlig. For empiriske studier som involverer mennesker, må det klargjøres i metodedelen at informert samtykke ble innhentet fra dem som deltok i studien, og at studien har blitt godkjent av en regional komité for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk.

Metode, materialer og resultater må beskrives i egne avsnitt. De viktigste resultatene bør diskuteres i et eget avsnitt, og konsekvenser for videre forskning, praksis og/eller forebygging bør fremheves. Tabeller og figurer skal nummereres og settes inn på slutten av manuskriptet (etter referanselisten) og skal altså ikke være satt inn i selve manuskriptteksten. Hver tabell og figur må være selvforklarende, noe som oppnås ved bruk av korte informative titler og tydelig tabellforklaringer og/eller fotnoter.

Manuskriptet kan ha opptil 3 illustrasjoner, utenom tabeller, figurer og grafer. Illustrasjoner, tabeller og figurer kan være i farger. Illustrasjoner må leveres som separate elektroniske filer med høy oppløsning. Fotnoter tillates ikke i manuskriptteksten, men aksepteres i tabeller og figurer.

Gi en kort (opptil 40 ord) presentasjon av hver forfatter med bilde(r). Se tidligere utgaver for stil og uttrykk. Fotofilene bør ha høy oppløsning.

Referanser

Litteraturreferanser skal formatteres i overensstemmelse med APA 5. utgave (2001), med følgende unntak: Hvis referansen inneholder mer enn to forfattere, skal bare den første nevnes (Mehlum et al., 2009). Alle referansene skal listes alfabetisk i slutten av artikkelen. Titler på tidsskrift må forkortes i henhold til Index Medicus: <http://www2.bg.am.poznan.pl/czasopisma/medicus.php?lang=eng> Vennligst sjekk at alle referanser i listen virkelig har blitt sitert i teksten.

Abstract

Manuskriptene skal oppsummeres i et sammendrag på maks 200 ord, i både norsk og engelsk utgave. Unngå forkortelser og referanser til teksten. Tre til fem nøkkelord skal følge manuskriptet (på engelsk og norsk).

Korrektur

Satskorrektur vil bli sendt til den forfatteren som er kontaktperson. Vedkommende er ansvarlig for å sjekke satskorrekturen og svare innen 48 timer hvis ikke annet er avtalt.

Gratiseksemplarer

Forfatter som er kontaktperson vil motta 2 gratis eksemplarer. Eksemplarer utover dette kan bestilles separat og kostnadsfritt. Større antall (>20) må dog bestilles i forkant og vil bli tilsendt mot et gebyr.

Eksempel på referanseliste med henvisninger til bøker, artikler, bokkapittel og offentlige publikasjoner:

- Mehlum, L. (red). (1999). Tilbake til livet. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Miller, A.L., & Hartstein, J. (2002). Fremskritt i dialektisk atferdsterapi for suicidal ungdom. *Suicidologi*, 7(3), 7-10.
- Retterstøl, N., Ekeberg, Ø., & Mehlum, L. (2002). Selvmord: et personlig og samfunnsmessig problem. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Silverman, M. (1996). Approaches to suicide prevention: a focus on models. I Ramsay, R. F., & Tanney, B. L. (eds.). *Global trends in suicide prevention: toward the development of national strategies for suicide prevention*. Mumbai, Tana Institute of Social Sciences.
- Rønneberg, U., & Walby F.A. (2008) Selvmord hos pasienter behandlet i psykisk helsevern. *Tidsskrift for Den norske legeforening*, 128, 180-3.
- Sosial- og helsedirektoratet. (2008). Nasjonale retningslinjer for forebygging av selvmord i psykisk helsevern. (IS-1511/2008). Oslo: Sosial- og helsedirektoratet. Statens helsetilsyn.
- (2004). Rutiner for registrering, behandling og oppfølging av pasienter innlagt i norske sykehus etter parasuicid. (IK-2743/2001). Oslo: Statens helsetilsyn.
- Statistisk sentralbyrå. (2008). Dødsårsaker 2006: tabell 9: selvmord etter dødsårsak. 1976-2006. Oslo: Statistisk sentralbyrå. Lest 21. oktober 2008. <http://www.ssb.no/dodsarsak/tab-2008-06-27-09.html>
- Ystgaard M., Reinholdt N. P., Husby, J., & Mehlum L. (2003). Villet egenskade blant ungdom. *Tidsskrift for Den norske legeforening*, 123(16), 2241-5. Se også litteraturliste og veiledning om APA Style ved Høgskolen i Oslo og Akershus: <http://www.hioa.no/LSB/Oppgaveskriving/APA-stilen/Litteraturliste-oppsett> - med bl.a. norske eksempler

Forfatterveiledningen er lastet ned 01.04.13 fra:

<http://www.med.uio.no/klinmed/forskning/sentre/nssf/tidsskrift/forfatterveiledning/forfatterveiledning-sucidologi-mai-2012.pdf>

Selvmord ved utsprang fra bru i Norge
– ny kunnskap og potensiale for forebygging

Masteroppgavens del 2:
Refleksjonsoppgave

Antall ord: 6528

Innholdsfortegnelse

1	Oppbygning av artikkelen og refleksjonsoppgaven	1
2	Introduksjon	2
2.1	Studiens formål og forskningsspørsmål	5
3	Metodevalg	6
3.1	Utvalg	7
3.2	Definisjoner:	8
4	Gjennomføring av studien	9
4.1	Innhenting av tillatelser	9
4.1.1	REK – Regionale etiske komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk.	9
4.1.2	Politidirektoratet, Riksadvokaten og Justis- og beredskapsdepartementet v/ Rådet for taushetsplikt og forskning.	10
4.1.3	NSD – Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste og Datatilsynet	10
4.2	Innhenting av data fra dødsårsaksregisteret, Statistisk sentralbyrå (SSB)	11
4.2.1	Variabelen personnummer	11
4.2.2	Variabelen dødsdato	12
4.2.3	Variabelen bosted og dødssted	12
4.2.4	Variabelen dødsårsakssekvenser	12
4.2.5	Variabler fra dødsmeldingene som ikke kunne brukes.....	13
4.3	Innhenting av utfyllende opplysninger fra politiet	13
4.3.1	Variablene utsprang fra bru eller annet sted, navn på bru og utsprang over vann eller land	14
4.4	Programvare og analyser	15
4.5	Håndtering av taushetsbelagte opplysninger	15
4.5.1	Håndtering av elektroniske data.	16
4.5.2	Håndtering av papirdokumenter	16
4.5.3	Gjengivelse av funn relatert til enkeltbruer i artikkelen	17
4.6	Litteraturgjennomgang, søkestrategi.	17
5	Studiens styrker og begrensninger	19
5.1	Styrker:	19
5.2	Begrensninger:.....	20
6	Etiske overveielser	21
7	Oppsummering	22
	Referanser.....	24

Vedlegg..... se neste side av innholdsfortegnelsen

Vedlegg 2 – Vedtak fra REK

Vedlegg 3 – Vedtak fra Riksadvokaten

Vedlegg 4 – Vedtak fra Rådet for taushetsplikt og forskning

Vedlegg 5 – Vedtak fra NSD og prosjektvurdering av Personvernombudet

Vedlegg 6 – Vedtak fra Datatilsynet

Vedlegg 7 – Dødsmelding med rettledning

Vedlegg 8 - Politiskjema

1 Oppbygning av artikkelen og refleksjonsoppgaven

Mitt mål med den samlede masteroppgaven er at artikkelen og refleksjonsoppgaven skal synliggjøre hele forskningsprosessen for denne studien. Forskningsprosessen forstås som fire faser, fra forberedelse til datainnsamling, via dataanalyse til rapportering og formidling (Tuft, 2011). Masterartikkelen sammenfatter funnene i denne studien, og presenterer også diskusjon av disse funnene. Masterartikkelen tar da for seg dataanalysen og formidling av aktuelle resultater. Av den grunn legger jeg ikke fokus på resultater og diskusjon av funn i denne refleksjonsoppgaven. I refleksjonsoppgaven presenteres bakgrunnen for studien. Videre vektlegges metodologiske overveielser fra forberedelser og datainnsamling, med presentasjon av forarbeid og gjennomføringen av selve forskningsprosjektet. Videre presenteres de etiske overveielser som er gjort for studien. I denne refleksjonsoppgaven gjengis eventuelle resultater fortløpende under det enkelte avsnitt, og på tilsvarende måte tas diskusjoner underveis.

2 Introduksjon

Helsedirektoratet, i sin informasjon om selvmordsforebygging, skriver at det er et overordnet mål å redusere antall selvmord og selvmordsforsøk. Samtidig må det arbeides for å bedre livskvalitet og omsorg for de som blir berørt av selvmordsatferd (Helsedirektoratet, 2011). Fra et folkehelseperspektiv er selvmord en av de dødsårsaker hvor det foreligger et stort potensiale for forebygging. Verdens helseorganisasjon påpeker at det derfor er svært viktig at offentlige myndigheter investerer menneskelige og økonomiske ressurser på selvmordsforebygging (WHO, 2012).

Det er bred enighet om at reduksjon av tilgjengelighet til selvmordsmetoder reduserer antall selvmord (Mann et al., 2005; Florentine & Crane, 2010; Sarchiapone et al., 2011 & Yip et al, 2012). Flere studier støtter opp om at sikring av bru har forebyggende effekt (Beautrais, 2007). For selvmord ved utsprang, har sikringstiltak i form av fysiske barrierer vist seg å ha best dokumentert forebyggende virkning (Cox et al., 2013). Sikringstiltak i form av ettermontering av høyere rekkverk er imidlertid både byggeteknisk og estetisk utfordrende, og ikke minst kostbart å iverksette på allerede eksisterende bruer. Det sistnevnte er bakgrunnen for at Vegdirektoratet kontaktet Nasjonalt senter for selvmordsforskning og forebygging. Verken Vegdirektoratet eller Nasjonalt senter for selvmordsforskning og forebygging har hatt tilstrekkelig kunnskap til å avgjøre hvilke bruer som bør prioriteres for eventuelle sikringstiltak.

Norge med sin geografi og demografi skiller seg fra mange andre land. Befolkningen er spredt, og grunnet våre mange fjell, fjorder og daler, eksisterer det mange bruer. På riks- og fylkesvegnettet var det i 2010 så mye som 16 750 trafikkerte bruer i Norge, i tillegg har man bruer på kommunalt vegnett (Rodum, 2011). Hva skal til for at en bru er spesielt utsatt for selvmord ved utsprang? Er det antall gjennomførte selvmord som definerer dette? Eller er det

tilstrekkelig at det ved flere anledninger er hendelser relatert til selvmordsforsøk og selvmordstrusler tilknyttet en bru? Denne studien svarer ikke direkte på disse spørsmålene, men har tatt utgangspunkt i en engelsk veileder for iverksetting av forebyggende tiltak på kjente selvmordssteder (National Institute for Mental Health in England, 2006). Denne veilederen definerer en «hotspot» til å være et sted der mer enn ett selvmord er registrert. De forklarer dette med at to eller flere selvmord er tilstrekkelig til å demonstrere at stedet appellerer til selvmordsnære personer, og at stedet representerer en tilgjengelig metode til å ta sitt liv. De nyanserer likevel noe ved å skrive at det er varierende grader av «hot», og at man derfor må vurdere forebyggende tiltak nærmere utfra lokale forhold så vel som selvmordsfrekvens.

Et så konkret selvmordsforebyggende tiltak som å montere høyere rekkverk på bruer, har vært oppe i den offentlige debatten de senere årene. Det er blitt presentert i media at Vegdirektoratet vurderer å sikre bruer mot selvmord, og at det vil komme til å koste rundt 200 millioner kroner for å sikre 100 av landets bruer (Nrk, 2012; VG, 2012). Hvordan samfunnet skal forvalte store økonomiske ressurser vekker engasjement i befolkningen. I en slik debatt stilles det spørsmål om det er mulig å forebygge at personer tar sitt liv ved å hindre dem fra å ta utsprang fra en bru. En studie fra USA vedrørende Golden Gate Bridge, tok for seg folk sine holdninger til om selvmord ved hopp fra bruen kan forebygges ved fysiske barrierer (Miller, Asrael & Hemenway, 2006). Telefonintervjuer av 2770 respondenter ga det resultat at 34 % trodde at hver eneste person ville ha funnet en alternativ måte til å ta sitt liv, mens ytterligere 40 % trodde at de fleste ville tatt sitt liv ved andre metoder. I denne studien forstod man dette som at det i den amerikanske befolkningen er en grunnleggende skepsis til hvilken effekt fysiske barrierer kan ha på å hindre folk i å ta sitt liv. Til tross for at det er godt dokumentert at å hindre tilgjengelighet til en metode forebygger selvmord, foreligger det

dermed myter om at personer som blir hindret fra å ta sitt liv ved en metode, vil ta sitt liv et annet sted eller ved en annen metode.

I masterartikkelen nevnes det at Statens vegvesen tidligere har tatt utgangspunkt i at 10-20 mennesker tar sitt liv ved utsprang fra bru hvert år (Jacobsen, 2012), og at de på dette grunnlag fortløpende vurderer hvorvidt eksisterende norske bruer bør sikres. I diskusjonene rundt brusikring i Norge, er det i liten grad blitt berørt det faktum at bruer også kan være åsted for ulykker og straffbare handlinger, samt at det kan forekomme skader og ulykker under bruer som følge av at det kastes gjenstander ned fra bruene. Et eksempel på en ulykkeshendelse som på mirakuløst vis endte godt, er den fire år gamle gutten som grunnet påkjørsel av bil ble kastet over rekkverket på brua. Gutten overlevde et fall på 37 m ned til vannoverflaten hvor han klarte å holde seg flytende til faren kom seg til stedet. Gutten kom fra hendelsen uten varige men (Greiner, 2012). Sikring av bru i form av høyere rekkverk for å forebygge selvmord, vil også kunne redusere risiko for overnevnte forhold.

Fysiske barrierer i form av ettermontering av høyere rekkverk er det tiltaket som allerede er iverksatt på fem norske bruer til nå (Aga, 2012). Til tross for at det i Norge er et høyt antall allment tilgjengelige bruer, er selvmord ved hengning, forgiftning og våpen benyttet mest (Statistisk sentralbyrå, 2014). På bakgrunn av begrensninger i den offentlige statistikken, samt at det ikke lokalt foregår systematisk registrering av selvmord ved hopp fra bru, er det ukjent hvor stor andel av selvmord ved utsprang fra høyt sted som dreier seg om utsprang fra bru. Det er derfor av stor interesse å se nærmere på hvordan dette fenomenet ser ut i Norge, og samtidig stille spørsmål om internasjonal kunnskap vedrørende brusikring kan overføres til norske forhold.

2.1 Studiens formål og forskningsspørsmål

Dette forskningsprosjektet tok som siktemål å gi ny kunnskap på følgende punkter:

- Hvor mange personer har tatt sitt liv ved utsprang fra bru i Norge i perioden 1999-2010?
- Er enkelte bruer mer utsatt enn andre?
- Hvordan ser datamaterialet ut spesielt for Fredrikstadbrua og Tromsøysundbrua som begge ble sikret i henholdsvis 2004 og 2005?
- Hva kjennetegner de personer som tar sitt liv ved denne metoden i Norge?

Ved hjelp av disse forskningsspørsmålene var målet å belyse et viktig spørsmål; Er sikring av bru et aktuelt selvmordsforebyggende tiltak i Norge?

I henhold til tillatelser og godkjenninger for studien, er det ikke alle funn som kan publiseres. Det har i datamaterialet dukket opp viktige funn som ikke kan publiseres grunnet sensitivitetshensyn og av fare for smitte-effekter (Hawton & Williams, 2002). Dette gjør at disse funnene ikke gjengis i masterartikkelen, men vil bli presentert i en taushetsbelagt rapport direkte til Vegdirektoratet.

Når det komplette datasettet forelå, og det ble klart hvilke funn som kunne presenteres i masterartikkelen, ble tittel for masteren endret til; *Selv mord ved utsprang fra bru i Norge – ny kunnskap og potensiale for forebygging.*

3 Metodevalg

Kvantitativ forskning er en samlebetegnelse for studier der problemfeltet som oftest defineres ved hjelp av spesifikke variabler og der det anvendes standardiserte metoder for datainnsamling. Variablene kan dermed uttrykkes i tallverdier, og dette datamaterialet kan deretter beskrives og analyseres ved hjelp av statistiske metoder (Befring, 2009).

Da det ikke tidligere er kjent hvor mange som har tatt selvmord ved utsprang fra bru, eller hva som kjennetegner de som tar sitt liv ved denne metoden, var det et mål å tallfeste fenomenet over en gitt periode. Det var i denne studien ikke aktuelt å innhente detaljerte opplysninger rundt den enkelte person og omstendigheter rundt dødsfallet. Det var heller ikke denne studiens mål å utforske hva som kan ha ledet frem til at personen tok sitt liv ved utsprang fra bru. Med utgangspunkt i fenomenets omfang tilknyttet norske bruer, har studien hatt et større fokus på bruene der utspranget fant sted fremfor enkeltindividet som tok sitt liv ved denne metoden. Av disse årsaker ble kvantitativ metode valgt.

I Norge registreres alle dødsfall i det norske dødsårsaksregister. Nasjonalt folkehelseinstitutt (FHI) er ansvarlig for dette registeret. Den offentlige statistikken fra dødsårsaksregisteret er aggregert på kjønn og alder der individnivå unngås. Data publiseres ikke dersom det ved å kombinere ulike variabler er mulig å identifisere enkeltpersoner indirekte (Nrugham & Mehlum, 2010). I sin kommentar til datakvaliteten i det norske dødsårsaksregister, konkluderer Nrugham og Mehlum (2010) at til tross for mangler og usikkerhet tilknyttet selvmordsstatistikk så er dette minimalisert i Norge. Dette gjøres gjennom blant annet registreringsrutiner som skal sikre kvaliteten. Da data fra dødsårsaksregisteret ansees å være pålitelig data, var det aktuelt å gjennomføre en

registerstudie med data fra dødsårsaksregisteret. Denne studien benytter seg da av sekundære data, data som allerede foreligger i databaser eller registre (Tuft, 2011).

Dødsårsaksregisteret benytter diagnosemanualen International Classification of Diseases som gis ut av Verdens helseorganisasjon (WHO). I ICD-10, gjeldende versjon, finnes det ingen kategori for selvmord ved utsprang fra bru (WHO, 2010). I dødsårsaksregisteret kodes derfor alle personer som tar sitt liv ved utsprang fra bru likt med de som tar sitt liv ved utsprang fra andre steder, kode X 80 utsprang fra høyt sted.

I 2011 da søknadsprosessen startet, var det ikke mulig for forskere å få tilgang til dødsmeldingene direkte. Dødsårsaksstatistikken som kunne gjøres tilgjengelig for forskere var allerede kodet av statistisk sentralbyrå. Det ble derfor vurdert som helt nødvendig å sikre kvalitet på data ved å innhente utfyllende opplysninger fra politiet.

3.1 Utvalg

Utvalget omfatter alle gjennomførte selvmord registrert i det norske dødsårsaksregisteret og der gjennomgang av dødsmeldinger samt utfyllende opplysninger fra politiet, viste at det gjaldt utsprang fra bru. Opplysninger som gjaldt alle personer med norsk personnummer registrert i det norske dødsårsaksregister under kode X 80, selvmord ved utsprang fra høyt sted, i perioden 1999-2010, ble undersøkt. Perioden 1999-2010 ble valgt for å kunne se på minst fem år før og etter sikring av Fredrikstadbrua og Tromsøysundbrua.

Det gjennomføres i dag ikke systematiske registreringer av selvmordsforsøk og trusler om selvmordsforsøk ved norske bruer. Kun ved Tromsøysundbrua har man i etterkant av sikring gjennomført slike registreringer (Berntsen & Larsen, 2011). En innhenting av data for disse variablene ville vært svært ressurskrevende for forsker og politidistriktene. Det ville i

tillegg gitt svært mangelfull og lite pålitelige kunnskap for disse hendelsene. Av den grunn ble utsprang med ikke-dødelig utfall eller trusler om utsprang, ikke inkludert i studien.

Utenlandske statsborgere uten norsk personnummer ble ikke inkludert i studien av hensyn til gjennomførbarhet i prosjektet. Da disse personene ikke registreres i det norske dødsårsaksregister, ville innhenting av disse dataene krevd svært omfattende etterforskningsarbeid og hadde ikke vært gjennomførbart innenfor rammene av en masteroppgave. Det ble også gjort en avgrensning for personer med norsk personnummer som tok sitt liv ved utsprang fra bru i utlandet da denne studien fokuserer på fenomenet selvmord ved utsprang fra norske bruer.

3.2 Definisjoner

Selvord ved utsprang: Denne studien benytter data fra dødsårsaksregisteret, som kodes i henhold til diagnosemanualen til Verdens helseorganisasjon (WHO). International Classification of Diseases (ICD), tiende versjon, kategoriserer selvmord som «*intentional self-harm*». Utsprang fra høyt sted, kode X 80: «*Intentional self-harm by jumping from a high place. Incl.: Intentional fall from one level to another*» (WHO, 2010).

Bru: Staten vegvesen i håndbok nr. 129, Bruregistrering (2009), inkluderer i sin generelle definisjon av bruer; «*alle bruer og andre bærende konstruksjoner i vegnettet for veg-, gang- og sykkeltrafikk*» (s. 9). Med bru spesielt forstås «*alle veg- og gangbruer med spennvidde større enn eller lik 2,50 m, samt ferjekaier, og nedfylte konstruksjoner som kulverter og rør*» (s. 9). I denne studien inkluderes alle tilfeller der det i politiets journal var beskrevet utsprang fra en bru, og der opplysninger om konkret navn på bru eller plassering av bru med ukjent navn ble oppgitt.

4 Gjennomføring av studien

Masterstudien er initiert av Vegdirektoratet og Nasjonalt senter for selvmordsforskning og forebygging (NSSF), og er gjennomført som en individuell masterstudie der NSSF har overordnet ansvar ved prosjektleder, Ph.D Latha Nrugham. Psykologspesialist Ingebjørg Hestetun, Barne- og ungdomspsykiatrisk seksjon ved Sykehuset Telemark har vært veileder gjennom hele studien.

4.1 Innhenting av tillatelser

Da studien tar for seg taushetsbelagt informasjon fra både Dødsårsaksregisteret og Politiet, har det vært en omfattende og tidkrevende prosess for å få alle nødvendige tillatelser og godkjenninger. Alle godkjennende instanser har imidlertid gitt sin støtte til at denne studien har verdi for samfunnet, og at det i prosjektet har vært lagt opp til en forsvarlig håndtering av de taushetsbelagte opplysningene.

4.1.1 REK – Regionale etiske komiteer for medisinsk og helsefaglig forskningsetikk

Høsten 2011 ble forskningsprosjektet vurdert av REK. I oktober det året ga REK en foreløpig tilbakemelding på søknaden der de viste til at forskningsprosjektet ikke ble vurdert til å være medisinsk eller helsefaglig forskning. REK ønsket imidlertid en ytterligere redegjørelse for behovet for en detaljert variabelliste før dispensasjon fra taushetsplikt for utlevering av helseopplysninger fra Dødsårsaksregisteret kunne gis. Etter en redegjørelse for behovet for en detaljert variabelliste, innvilget REK i vedtak av 21.12.11 (se vedlegg 2) dispensasjon fra taushetsplikten slik at forskningsprosjektet kunne få utlevert data fra Dødsårsaksregisteret.

4.1.2 Politidirektoratet, Riksadvokaten og Justis- og beredskapsdepartementet v/ Rådet for taushetsplikt og forskning

Søknad om tillatelse til innhenting av opplysninger fra politiets straffesaker og/eller undersøkelsessaker ble sendt Politidirektoratet 12.12.11. Politidirektoratet fremmet søknaden for Riksadvokaten som igjen ba om uttalelse fra rådet for taushetsplikt og forskning i Justis- og beredskapsdepartementet. I vedtak av 17.04.12 (se vedlegg 4) ga Rådet sitt samtykke til å gi dispensasjon fra taushetsplikten. Riksadvokaten sluttet seg til Rådets vedtak, og ga i eget vedtak av 25.04.12 (se vedlegg 3) dispensasjon fra taushetsplikten i medhold av straffeprosessloven. I Rådets vedtak vises det imidlertid til at REKs tillatelse ikke nødvendigvis vil være tilstrekkelig til at meldeplikten etter personopplysningsloven er ivaretatt for opplysninger innhentet fra politiet.

4.1.3 NSD – Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste og Datatilsynet

På bakgrunn av Riksadvokatens og Rådets vedtak, ble det gjort henvendelse til Datatilsynet for å få vurdert hvorvidt studien var konsesjonspliktig ut over den godkjenning som forelå fra REK. Datatilsynet opplyste at det vanligvis ikke er behov for å søke om konsesjon for forskningsprosjekt som godkjennes av REK, men at det for denne studien var noe uklart. Etter avtale med Datatilsynet ble det sendt inn søknad om konsesjon parallelt med en forespørsel om konsesjonsplikt, slik at de kunne behandle søknaden umiddelbart dersom de vurderte at studien var konsesjonspliktig. Som et ledd i saksbehandlingen ble det innhentet uttalelse fra NSD ved personvernombudet for forskning. Personvernombudet vurderte at behandlingen av personopplysninger i studien utløste konsesjonsplikt. Videre anbefalte personvernombudet at det skulle gis konsesjon (se vedlegg 5). I vedtak av 26.03.13 (se

vedlegg 6) innvilget Datatilsynet konsesjon til behandling av sensitive personopplysninger i forskningsprosjektet.

4.2 Innhenting av data fra dødsårsaksregisteret, Statistisk sentralbyrå (SSB)

Da søknadsprosessen for denne studien startet, kunne ikke forskere få tilgang til dødsmeldinger fra dødsårsaksregisteret direkte, dette er senere blitt endret. Etter at alle tillatelser og konsesjon fra datatilsynet forelå, kunne data fra dødsårsaksregisteret utleveres i form av dødsmeldinger. For perioden 1999 – 2010 mottok vi 449 ulike filer fra SSB, der hver dødsmelding var en egen bildefil (se vedlegg 7). Disse filene ble gjennomgått flere ganger av masterstudent og prosjektleder. Etter gjentatt kryss-sjekking, ble resultatet at dødsmeldingene var fordelt på 319 personer. På det meste er det registrert 8 dokumenter for en person. Etter gjennomgang av mottatte dødsmeldinger var 219 tilfeller fortsatt uklare med tanke på om det gjaldt hopp fra bru eller ikke, eller det manglet tilstrekkelig informasjon om navn på bru eller hvorvidt hoppet fant sted over vann eller land. I kun 53 tilfeller var det i dødsmeldingen utfylt at det gjaldt hopp fra bru. Av disse 53 tilfellene, var det igjen kun 19 tilfeller der navn på den aktuelle bruene stod oppført. Dette understreker betydningen av å koble informasjon fra dødsårsaksregisteret opp mot opplysninger fra politiet.

4.2.1 Variabelen personnummer

Denne variabelen var en forutsetning for å kunne innhente nødvendige data fra politiet.

Personnummer ble utelukkende brukt til å koble opp mot opplysninger fra politiet.

Fødselsdato ble brukt sammen med dødsdato for å bestemme personens alder ved dødstidspunktet. Fødselsnummeret ble også brukt til å bekrefte kjønn i tilfeller der det manglet avkryssing, eller der det var usikkerhet om avkryssningene var korrekt.

4.2.2 Variabelen dødsdato

Variabelen dødsdato var viktig for å kunne innhente utfyllende opplysninger fra politiet. Det var tidsbesparende at politiet kunne søke i politiloggen etter konkret dato. Videre ble alder regnet ut på bakgrunn av dødsdato og fødselsdato. Dødsdato ble også brukt for å se hvilken ukedag og måned selvmordet fant sted.

4.2.3 Variabelen bosted og dødssted

Dødssted som variabel var en forutsetning for å få informasjon om hvilket politidistrikt saken falt inn under, og dermed også hvor de utfyllende opplysninger skulle innhentes. Videre var det av interesse å se på bosted opp mot dødssted da dette kunne si noe om hvorvidt nærhet til bru er av betydning for valg av sted eller metode.

4.2.4 Variabelen dødsårsakssekvenser

Denne variabelen ble inkludert da det er av interesse å se på om døden skyldes fallet i seg selv, eller om dødsårsak er drukning. Dette var blant annet på bakgrunn av erfaringene fra Tromsøbrua der man har sett at et oppsatt gjerde tidsmessig forsinker utspranget og gir forbipasserende mulighet til å oppdage og melde fra (Berntsen & Larsen, 2011). Dette gir igjen utrykningspersonell mulighet til å være raskere på plass slik at livreddende tiltak kan settes inn. Erfaringene fra Tromsøysundbrua indikerer at det er mulig å hindre tap av liv selv i de tilfeller der utsprang skjer også etter montering av høyere rekkverk. For å kunne se nærmere på dette aspektet, ble det søkt om å få tilgang til dødsårsakssekvenser.

4.2.5 Variabler fra dødsmeldingene som ikke kunne brukes

Dødsmeldingene var svært ufullstendig utfylt når det kom til følgende variabler:

- Sivilstatus
- Yrke
- Dødstidspunkt

I studien ble det avgrenset i forhold til variabler som psykiske lidelser og bruk av rusmidler av sensitivitetshensyn. Dette til tross for at disse variablene ville gjort det mulig å sammenligne nærmere beskrivelse av gruppen som tok sitt liv ved utsprang fra bru med flere internasjonale studier som har sett på dette (Bennewith et al., 2011; Glasgow, 2011; Reisch, Schuster & Michel, 2008; Lindqvist et al., 2004). Det ble derfor i stedet vurdert som viktig å ta med variablene sivil status og yrke da dette kunne sagt noe om deltakelse i yrkeslivet og generell funksjon. Sivilstatus var imidlertid utfylt for kun 19 personer, mens yrke var utfylt for kun 10 personer. Dødstidspunkt ble inkludert da dette kunne gi en indikasjon på om det foreligger tider på døgnet eller deler av året der det er større sannsynlighet for at personer tar sitt liv ved utsprang fra bru. Dødstidspunkt var imidlertid kun utfylt ved et par anledninger på dødsmeldingene for alle de 319 personene som ble gjennomgått i studien. På bakgrunn av at dødsmeldingene var mangelfullt utfylt på disse punktene, kunne det dessverre ikke gjøres noen analyser for disse tre variablene.

4.3 Innhenting av utfyllende opplysninger fra politiet

I ethvert selvmord sendes det melding om unaturlig dødsfall til politiet. Politiet oppretter så undersøkelsessak/straffesak. Informasjon rundt selve hendelsen på dødsdagen og konklusjon av etterforskningen er omtalt i disse sakene.

Etter gjennomgang av mottatte dødsmeldinger var 219 tilfeller fortsatt uklare med tanke på om det gjaldt utsprang fra bru eller ikke, eller det manglet tilstrekkelig informasjon om navn på bru eller hvorvidt utspranget fant sted over vann eller land.

Politidistriktene ble først kontaktet pr. telefon, for om mulig få direkte kontakt med den eller de som skulle håndtere forespørselen om utlevering av opplysninger i forbindelse med forskningsprosjektet. Innhenting ble deretter utført i form av utveksling av opplysninger via skjema (se vedlegg 8) som ble sendt tur-retur med rekommandert sending, eller utveksling av opplysninger pr. telefon i etterkant av at politiet hadde fått oversendt skriftlig informasjon om prosjektet og kopi av alle tillatelser. Ved et politidistrikt ble opplysninger innhentet ved fysisk oppmøte og gjennomgang på politistasjonen. Av landets 27 politidistrikt, ble det innhentet utfyllende informasjon fra 21 politidistrikt.

4.3.1 Variablene utsprang fra bru eller annet sted, navn på bru og utsprang over vann eller land

Variabelen utsprang fra bru eller annet sted var hovedårsaken til at data fra dødsårsaksregisteret ble koblet opp mot politidokumenter. I de saker der politiet avkreftet at utspranget fant sted fra bru, ble det ikke innhentet ytterligere opplysninger fra politiet. I de saker der de kunne bekrefte at utspranget var fra bru, ble det innhentet navn på bruen og informasjon om hvorvidt utspranget fant sted over vann eller land. I et tilfelle viste det seg at saken var fjernarkivert. Da politiet vurderte at det i denne saken var svært lite sannsynlig at dette dreide seg om utsprang fra bru, ble den ikke hentet fra fjernarkivet.

Variabelen navn på bru ble inkludert for å kunne identifisere fra hvilke bruer utsprangene fant sted. I to tilfeller er navnet på bruen ukjent, men stedet eller området er kjent.

Variabelen «utsprang over vann eller land» ble inkludert da dette gir svar på om sikring i form av høyere rekkverk bør gå over hele bruens lengde, eller om det kan være tilstrekkelig å ha høyere rekkverk der bruene går over vann. Det var også av interesse å se på dette for å kunne sammenligne funn fra vår studie med den svenske studien av Lindqvist et al.(2004). I denne studien fant de at det var en lavere frekvens i vintermånedene, og forfatterne viser til at det da ofte er isbelagt i stedet for åpent vann under mange bruer. Det var i denne studien av interesse å undersøke om det er slik at utsprang i hovedsak skjer over vann, slik blant annet Lindqvist et al. (2004) viser til.

4.4 Programvare og analyser

Det er i denne studien benyttet SPSS programvare, versjon 19. Datamaterialet fra studien er i artikkelen lagt frem i form av deskriptiv statistikk med delvis opptellinger og krystabeller. Lavt antall og tilhørende risiko for personidentifiserbarhet har begrenset muligheten for komplekse dataanalyser. Analyser av funn som ikke kan gjengis i masterartikkelen, presenteres direkte til Vegdirektoratet i en taushetsbelagt rapport.

4.5 Håndtering av taushetsbelagte opplysninger

Datasekk som inneholder flere kjennetegn om enkeltpersoner kan gjøre indirekte identifisering mulig, dersom man kombinerer flere av kjennetegnene. Et slikt datasekk skal behandles på lik linje som personopplysninger. (Gjertsen, 2002). Da vårt datasekk kommer inn under disse reglene, ble det utarbeidet en sikkerhetsrutine for håndtering av papirdokumenter og elektroniske data.

4.5.1 Håndtering av elektroniske data

Alt arbeid med datasettet er utført på en «stand-alone» datamaskin ved Nasjonalt senter for selvmordsforskning og forebygging. Dette innebærer at datamaskinen ikke er tilkoblet internett eller intranettet ved Universitetet i Oslo. Data ble plottet av masterstudent og prosjektleder. Etter at kobling av data fra dødsmeldingene og politiet var gjennomført, ble personnummer fjernet fra datafilen i SPSS, aidentifisert. Filene ble kryss-sjekket av masterstudent og prosjektleder ved flere anledninger for å minimalisere risiko for feiltasting. Datasettet i denne studien inneholder opplysninger som er indirekte personidentifiserbare. Koblingsnøkkel oppbevares hos NSD. Når studien avsluttes formelt, skal alle data slettes ved å bruke sletterutiner anbefalt av IT-seksjonen ved Institutt for klinisk medisin, Universitet i Oslo.

4.5.2 Håndtering av papirdokumenter

For de 219 tilfellene der det var uklart hvorvidt det gjaldt selvmord ved utsprang fra bru eller ikke, eller der det manglet navn på bru eller informasjon om utspranget fant sted over vann eller land, ble det sendt et skjema pr. person til de aktuelle politidistriktene (se vedlegg 8). Skjemaene ble sendt med rekommandert sending tur-retur Nasjonalt senter for selvmordsforskning og forebygging ved prosjektleder. For å unngå at mange ulike personer skulle håndtere dokumentene hos politiet, ble den rekommanderte sendingen adressert til en person eller konkret funksjon som var avklart med det enkelte politidistriktet på forhånd.

Masterstudent eller prosjektleder la opplysninger fra papirskjemaene fortløpende inn i SPSS-filen etter hvert som de kom i retur fra politiet. Den av masterstudent eller prosjektleder som ikke hadde plottet inn dataene, kryss-sjekket opplysningene før papirskjemaet ble

makulert. I de få dagene papirdokumentene ble oppbevart på NSSF, ble dokumentene låst inn i en brannsikker safe inne i et låst rom i et større låst rom. Selve bygningen er låst etter kontortid, og det er regelmessig tilsyn fra vaktjeneste. Adgang til etasjen er sikret ved kodelås.

4.5.3 Gjengivelse av funn relatert til enkeltbruer i artikkelen

I arbeid med datamaterialet har alle bruer i studien fått erstattet brunavnet med et nummer. Dette er også gjort for de bruene som er sikret. Nummerering er gjennomført uten tilknytning til alfabetisk rekkefølge eller geografiske regioner slik at det ikke skal være mulig å gjette hvilken bru det gjelder dersom andre skulle få tilgang på opplysningene. I artikkelen gjengis det opplysninger tilknyttet seks bruer spesielt, og dette gjøres i form av en tabell. Her gis de seks bruene med flest registrert selvmord på nytt navn i form av bokstaver i tabellen. Kun masterstudent sitter med koblingsnøkkel mellom brunavn og de seks bruene som nevnes spesielt i masterartikkelen. Da det er få sikrede bruer kan det likevel være mulig å få en viss forståelse av hvilke bruer det gjelder. Dette ansees likevel som forsvarlig da det på disse bruene allerede foreligger sikringstiltak i form av høye rekkverk.

4.6 Litteraturgjennomgang, søkestrategi

En kartlegging av fenomenets omfang, må sees i lys av den kunnskap som allerede ligger på feltet. Det var av interesse å få overblikk over den forskning som har sett på selvmord ved utsprang fra bru og forebyggende tiltak på bru. Det ble 26.01.13 gjennomført

søk etter artikler i MEDLINE da denne databasen inneholder artikler fra fagfelleverderte tidsskrifter, og dekker selvmordsforskning.

Søkestrategi var som følger:

1. Jumping.m_title. (1221)
2. Bridge.m_title. (6335)
3. exp Suicide/pc [Prevention & Control] (7839)
4. 1 OR 2 (7549)
5. 3 AND 4 (24)

Det ble foretatt et oppdatert søk 26.03.14 for å se etter nyere artikler. Det ble da funnet to artikler publisert i 2013. Av til sammen 26 artikler, var tre artikler ikke relevant for selvmord ved utsprang fra bru.

Det ble utover dette utført søk etter oversiktsartikler innenfor «Suicide/prevention and control» for de siste to årene. Ytterligere litteraturkilder ble funnet via referanselistene til de mest aktuelle artiklene, samt anbefaling fra veileder og prosjektleder.

5 Studiens styrker og begrensninger

5.1 Styrker

Studien tar for seg en totalpopulasjon over 12 år, noe som ikke tidligere er blitt gjort for fenomenet selvmord ved utsprang fra bru i Norge. En utvalgsundersøkelse ville gitt usikkerhet rundt overføringsverdien til totalpopulasjonen (Tuft, 2011). Resultatene fra denne nasjonale studien kan derfor gi mer pålitelig kunnskap om fenomenet slik det ser ut i Norge, og gir således et nytt bidrag til fagfeltet. Studien har fått en bred og god forankring i forkant av gjennomføring da tillatelser og godkjenninger er innhentet fra mange sentrale instanser. Alle godkjennende instanser har støttet opp om at studien har stor samfunnsverdi, og at det har vært lagt opp til et forsvarlig opplegg for gjennomføringen av studien.

Det er en stor styrke at man i denne studien har koblet data fra dødsårsaksregisteret opp mot informasjon fra politiet. Dette har vært en forutsetning for å få pålitelige kunnskap om hvordan dette fenomenet ser ut i Norge. Dersom vi kun hadde hatt tilgang til data fra dødsårsaksregisteret, ville vi siddet igjen med kjennskap til 74 % av tilfellene, og i kun 26 % av tilfellene ville det vært kjent hvilken bru personen tok utsprang fra. Disse dataene ville vært svært ufullstendige, og hadde ikke gitt grunnlag for å kunne si noe om hvordan fenomenet ser ut nasjonalt. I beste fall, ville man da kunne antydnet noe om enkelte regioner.

I denne studien har utgangspunktet vært et geografisk område, hele Norge, og fenomenet er kartlagt for hele området. Bruene er således blitt definert av resultatene. De fleste internasjonale studier tar utgangspunkt i en bru og kartlegger fenomenet med bruene som utgangspunkt.

Variablene utsprang fra bru eller ikke, navn på bru, hopp over vann eller land, har alle konkrete svaralternativer med lite rom for å kunne misforstås. Skjemaet som ble sendt til

politiet for innhenting av utfyllende opplysninger er således et enkelt, men godt måleverktøy. Det er rimelig å anta at det foreligger få feil fra politiets side under utfyllingen av disse. Funn fra alle disse variablene sier noe konkret om fenomenet selvmord ved utsprang fra bru, og måler således det vi ønsket å måle, validitet (Tufte, 2011).

For å unngå feilregistrering av data, og dermed sikre god reliabilitet i denne studien, ble plotting av data fra dødsårsaksregisteret og plotting av data fra politiet kryss-sjekket og gjennomgått flere ganger av både masterstudent og prosjektleder.

Denne studien bidrar til at beslutningstakere kan basere seg på faktiske tall for fenomenet slik det ser ut i Norge. Dette gir et bedre grunnlag for å forebygge at personer tar sitt liv ved utsprang fra bru, og at eventuelle sikringstiltak kan prioriteres til de bruer som er mest utsatt.

5.2 Begrensninger

Det at kun utsprang fra høyt sted, kode X 80 i dødsårsaksregisteret, er tatt med i denne studien er en begrensning. Under innhenting av utfyllende opplysninger fra politiet, ble vi gjort oppmerksom på at det eksisterer tilfeller der selvmord ved utsprang fra bru er blitt kodet som drukning. De tre sakene vi fikk fra politiet er ikke inkludert i studien da det innenfor studiens tillatelser kun skulle innhentes utfyllende opplysninger for de som var registrert under kode X 80 i dødsårsaksregisteret.

At denne studien utelukkende ser på antall gjennomførte selvmord gir pålitelige data, noe som igjen gir mulighet for å se på nasjonale tall. Det er imidlertid en begrensning at man da ikke får med de som tar utsprang fra bru og overlever, samt alle de som blir hentet fra bruer før de rekker å ta utsprang. Denne studien får således tallfestet kun deler av fenomenet.

6 Etiske overveielser

For å få ny kunnskap om fenomenet selvmord ved utsprang fra bru i Norge, har det vært helt nødvendig å innhente taushetsbelagte opplysninger fra Dødsårsaksregisteret og politiet. Personnummer er brukt utelukkende for å kunne innhente forhåndsdefinerte variabler fra politiet, og datasettet har deretter blitt anonymisert og aidentifisert. Det er svært begrenset hvilke opplysninger som er innhentet, og det har ikke vært et individfokus i denne studien. For å unngå å påføre pårørende en ekstra belastning har det derfor ikke blitt innhentet samtykke fra pårørende.

Prosjektets utvalg er personer som har gjennomført selvmord ved utsprang fra bru. Data som innsamles aidentifiseres og anonymiseres slik at man reduserer risikoen for at pårørende til avdøde gjenkjenner avdøde i presentasjonen av datamaterialet. Videre vil opplysninger om stedsnavn og navn på usikrede bruer unngås ved eventuell publisering av funn. Det å utforske muligheten for å hindre tap av liv, samt utrede hensiktsmessig bruk av samfunnsressurser, vurderes å være så viktig at det er vesentlig å belyse dette til tross for at forsker vil få innsyn i informasjon som ellers ville vært hindret av taushetsplikten.

Da selvmord ved utsprang fra bru er et lite fenomen, setter det begrensninger i forhold til personidentifiserbarhet dersom data presenteres på detaljnivå. Funn i artikkelen gjengis i hovedsak som prosent. Dette gjør resultatdelen noe utydelig, men reduserer risiko for gjenkjennerbarhet. Ved at studien ser på en 12-års periode, er også denne problemstillingen redusert noe. I artikkelen er funn presentert uten å gjengi konkrete stedsnavn og navn på bruer. Videre er enkelte funn utelatt i sin helhet fra mastartikkelen av samme årsak. Disse hensynene er tatt for å hindre mulig imiterende selvmordsatferd dersom potensielle ”hot-spots” presenteres i media (Hawton & Williams, 2002).

7 Oppsummering

Med denne studien, foreligger det for første gang pålitelig informasjon om hvordan fenomenet selvmord ved utsprang fra bru ser ut i Norge. Forarbeid og innhenting av data til denne studien har vært svært tidkrevende, og resultatene som er kommet ut av studien er konkrete deskriptive data. Studien utforsker muligheten for å forebygge selvmord ved sikring av utsatt bruer, og med dette har den også betydning for hvordan samfunnet forvalter store økonomiske ressurser. Funnene i denne studien er sett i sammenheng med internasjonal kunnskap, og bidrar således til å belyse hvorvidt brusikring kan være et aktuelt selvmordsforebyggende tiltak i Norge og eventuelt hvilke bruer som bør prioriteres sikret.

Hvor sikker kunnskap må vi ha for å kunne forsvare de økonomiske kostnadene ved å sikre allerede eksisterende bruer? Kan vi la utsatte bruer være usikret dersom det er stor sannsynlighet for at enkeltindivider kan hindres fra å ta sitt liv? Dette er svært vanskelige etiske dilemma der det ikke finnes enkle svar. (Sæheim & Hestetun, 2013, s. 10).

For at beslutningstakere skal kunne vurdere hvorvidt en norsk bru skal sikres eller ikke, er kunnskap om hvordan fenomenet ser ut i Norge en forutsetning. Denne kunnskapen alene er imidlertid ikke tilstrekkelig. Det må foreligge en enighet omkring hva som skal til for at en bru kan sies å være spesielt utsatt for selvmord ved utsprang, og det må samtidig foreligge en politisk enighet om at selvmordsforebygging generelt er et prioritert område. Da sikringstiltak er kostbare, er det å installere høyere rekkverk på bruer også et økonomisk prioriteringsspørsmål for samfunnet. Det er således mange etiske og økonomiske aspekter tilknyttet temaet sikring av bruer i Norge.

I denne masterstudien har jeg fått mulighet til å gi et bidrag til fagfeltet og samtidig gi et bedre grunnlag for de avgjørelser som må tas av norske myndigheter. Det er imidlertid ikke slik at denne studien kan gi endelige svar på spørsmålet om norske bruer skal sikres og

eventuelt hvilke bru er det som skal iverksettes sikringstiltak på. Som forsker kan jeg beskrive fenomenet ut fra resultatene i den studien jeg har gjennomført, med de styrker og begrensninger som foreligger. Videre kan jeg gjennom diskusjon og konklusjon i artikkelen påpeke områder det bør sees nærmere på, og gi noen anbefalinger for videre arbeid.

Denne masterstudien har gitt ny kunnskap om fenomenet selvmord ved utsprang fra bru, men den gir åpenbart ikke hele bildet for et så sammensatt fenomen. Etter å ha arbeidet med temaet over tid, sitter jeg igjen med like mange spørsmål som svar. Hva er det som driver et menneske frem til det øyeblikket der det hopper fra en bru? Og var det virkelig et suicid eller var det en ulykke? Hvor mange personer har blitt forhindret fra å hoppe fra den enkelte bru? Og hvor mange har faktisk overlevd selvmordsforsøket? Dette er alle aktuelle spørsmål som ikke er besvart i denne studien. For de som arbeider for å få montert høyere rekkverk på enkelte bru, tror jeg at det vil fremme deres sak dersom man i tillegg til å fremheve at høyere rekkverk hindrer selvmord, fokuserer på at disse gjerdene også kan redusere ulykker. Som studien til Miller, Asrael og Hemenway (2006) fra USA viser, så er det hos mange mennesker en grunnleggende skepsis til nytteverdien av brusikring. Det kan tenkes at det vil være mindre skepsis dersom de kan se at høyere rekkverk også kan ha andre forebyggende virkninger.

Til slutt ønsker jeg å sitere lege og forsker, George E. Murphy; *Suicide is a major preventable cause of death* (Murphy, 1983). Gjennom å studere fenomenet selvmord ved utsprang fra bru, har jeg fått styrket troen på at det finnes konkrete allmennforebyggende tiltak som kan hindre at mennesker tar sitt liv ved selvmord.

Referanser

- Aga, F. (2012, 3.des) Krever bedre selvmordssikring på bruer. *Byggeindustrien*, Hentet 05.02.13 fra <http://www.bygg.no/2012/12/97884.0>
- Beautrais, A. (2007). Suicide by jumping. A review of research and prevention strategies. *Crisis 2007; Vol 28(Suppl. 1):58-63.*
- Bennewith, O., Nowers, M. og Gunnell, D. (2011) Suicidal behaviour and suicide for the clifton Suspension Bridge, Bristol and surrounding area in the UK: 1994-2003. *Eur J Public Health. 21(2):204-8, 2011 Apr.*
- Befring, E. (2009, 23.mars) Kvantitativ metode (sist oppdatert: 20-september 2013). De nasjonale forskningsetiske komiteene. Hentet 23.04.14 fra <https://www.etikkom.no/FBIB/Introduksjon/Metoder-og-tilnarminger/Kvantitativ-metode/>
- Berntsen, G. & Larssen, M. (2011) *Evaluering av sikringstiltak på Tromsøbrua etter fem år.* Rapport Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging, RVTS Nord. Hentet 16.11.11 fra <http://nord.rvts.no/Details.asp?art=Evaluering+av+sikringstiltak+p%E5+Troms%F8brua+etter+fem+%E5r&aid=936>
- Florentine, J. B. & Crane, C. (2010) Suicide prevention by limiting access to methods: A review of theory and practice. *Soc Sci Med, 70(2010); 1626-32.*
- Gjertsen, F. (2002) Dødsårsaksregisteret – en viktig datakilde for medisinsk forskning. *Tidsskr Nor Lægeforen, nr. 26, 122: 2551-4*
- Glasgow, G. (2011) Do local landmark bridges increase the suicide rate? An alternative test of the likely effect of means restriction at suicide-jumping sites. *Soc Sci Med. 72(6): 884-9.*
- Greiner, R. (2012, 14.aug) Gutt (4) falt 37 meter i havet – tilbake i barnehagen. Nrk, Troms og Finnmark. Hentet 24.04.14 fra <http://www.nrk.no/nordnytt/1.8280847>
- Gunnell, D., Nowers, M. og Bennewith, O. (2005) Kan selvmord ved hopping forhindres? *Suicidologi, 10(2), 15-17.*

- Hawton, K. & Williams, K. (2002). Influences of the media on suicide. *BMJ*. 325 (7377):1374-5.
Lastet ned 03.06.11 fra <https://vpn1.uio.no/+CSCO+dh756767633A2F2F6A6A6A2E61706F762E61797A2E6176752E746269+/pmc/articles/PMC1124845/pdf/1374.pdf>
- Jacobsen, J. (2012, 10.sept) «Selvmordsgjerdene» ikke tilstrekkelige. (oppdatert 11.09.12) *Fredriksstad blad*. Hentet 20.04.14 fra <http://www.f-b.no/nytte/selvmordsgjerdene-ikke-tilstrekkelige-1.7532542>
- Mann, J.J., Apter, A., Bertolote, J., Beautrais, A., Currier, D., Haas, A., Hegerl, U., Lonqvist, J., Malone, K., Marusic, A., Mehlum, L., Patton, G., Phillips, M., Rutz, W., Rihmer, Z., Schmidtke, A., Shaffer, D., Silverman, M., Takahashi, Y., Varnik, A., Wasserman, D., Yip, P. & Hendin, H. (2005) Suicide prevention strategies: a systematic review. *JAMA* 26;294(16):2064-74.
- Miller, M., Azrael, D. & Hemenway, D. (2006) Belief in the inevitability of suicide: results from a national survey. *Suicide Life threat Behav*, 2006 Feb; 36(1): 1-11.
- Murphy, G. E. (1983) On Suicide Prediction and Prevention. Comment. *Arch Gen Psychiatry*, Vol 40, March
- National Institute for Mental Health in England (2006) *Guidance on Action to be taken at Suicide Hotspots*. London: National Institute for Mental Health in England.
Lastet ned 07.04.14 fra <http://www.nmhd.org.uk/silo/files/guidance-on-action-to-be-taken-at-suicide-hotspots.pdf>
- Nrk (2012, 9.mars) *Vil bruke millioner på sikre bruer mot selvmord*. Nrk.
Lastet ned 20.04.14 fra <http://www.nrk.no/norge/1.8027308>
- Nrugham, L. & Mehlum, L. (2010) Det norske dødsårsaksregisteret: En kommentar til datakvaliteten. *Suicidologi*, Årg. 15, Nr. 2.
- Reisch, T., Schuster, U. & Michel, K. (2008) Suicide by jumping for bridges and other heights: Social and diagnostic factors. *Psychiatry Res* 161, 97-104.
- Rodum, E. (2011) Kap. 13, Bruer og kaier (versjon 20.11.2011). Statens vegvesen. Hentet 17.04.14 fra

http://www.vegvesen.no/attachment/290265/binary/512535?fast_title=Kap+13+Bruer+og+kaier.pdf

Sarchiapone, M., Mandelli, L., Iosue, M., Andrisano, C. & Roy, A. (2011) Controlling Access to Suicide Means. *Int. J. Environ. Res. Public Health* 8:4550-62.

Statistisk sentralbyrå (2014). Tabell 08877: *Selvord, etter kjøn, alder og dødsmåte*.

Lastet ned 23.04.14 fra

<https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/Define.asp?subjectcode=&ProductId=&MainTable=SelvordMaate&nvl=&PLanguage=0&nyTmpVar=true&CMSSubjectArea=helse&KortNavnWeb=dodsarsak&StatVariant=&checked=true>

Statens vegvesen (2013). Bruregistrering, Nr. 129 i Statens vegvesens håndbokserie.

Lastet ned 23.04.14 fra

[http://www.vegvesen.no/attachment/111840/binary/197761?fast_title=H%C3%A5ndbok+129+Bruregistrering%2C+veiledning++\(NB!+11+MB\).pdf](http://www.vegvesen.no/attachment/111840/binary/197761?fast_title=H%C3%A5ndbok+129+Bruregistrering%2C+veiledning++(NB!+11+MB).pdf)

Sæheim, A. & Hestetun, I. (2013) Hva vet vi om sikring av bru som selvmordsforebyggende tiltak? *Suicidologi*, Årg. 18, Nr. 2.

Tufte, P. A. (2011) Kvantitativ metode. I Fangen, K. & Sellerberg, A-M. (red.). Mange ulike metoder. Oslo: Gyldendal Norske Forlag. WHO (2010) ICD-10 Version 2010.

Lastet ned 23.04.14 fra

<http://apps.who.int/classifications/icd10/browse/2010/en#/X60-X84>

VG (2012, 9.mars) *Vil bruke hundrevis av millioner på sikring av bruer*. VG.

Lastet ned 20.04.14 fra <http://www.vg.no/forbruker/bil-baat-og-motor/bil-og-trafikk/vil-bruke-hundrevis-av-millioner-paa-sikring-av-bruer/a/10070138/>

Yip, P.S. F., Caine, E., Yousuf, S., Chang, S-S., Wu, K. C-C & Chen, Y-Y. (2012) Means restriction for suicide prevention. *Lancet* 2012; 379, 2393-99.



Region:	Saksbehandler:	Telefon:	Vår dato:	Vår referanse:
REK sør-øst	Gjøril Bergva	22845529	21.12.2011	2011/1658/REK sør-øst C
			Deres dato:	Deres referanse:
			01.12.2011	

Vår referanse må oppgis ved alle henvendelser

Latha Nruham

Universitetet i Oslo ved øverste ledelse
og Nasjonalt senter for selvmordsforskning og forebygging ved ledelsen,
0372 Oslo

Saksfremstilling

Internasjonal forskning viser at begrenset tilgang til selvmordsmidler er en av to metoder som har selvmordsforebyggende effekt. Det er i dag ukjent hvordan fenomenet selvmord ved utsprang fra bro ser ut i Norge. To broer er blitt sikret i form av høyere rekkverk, og Vegdirektoratet vurderer å sikre flere broer. Det er imidlertid behov for å kartlegge fenomenet før man igangsetter kostbare forebyggende tiltak. For å kunne belyse behovet for fremtidig sikring av broer, må følgende spørsmål besvares: - I hvilken grad skjer utsprang fra bro i Norge? - Hva kjennetegner de som tar selvmord ved utsprang fra bro i Norge? - Er noen broer mer utsatt enn andre? - Hvilke erfaringer har man fra sikring av bro i Tromsø og Fredrikstad? Mål for prosjektet er å gi ny kunnskap om fenomenet selvmord ved utsprang fra bro, og med denne kunnskapen belyse behovet for sikring av bro som selvmordsforebyggende tiltak i Norge.

Saken ble behandlet av komiteen i møte 26.09.2011. Formålet med prosjektet ble vurdert til å være utenfor helseforskningslovens mandat, men prosjektet må ha dispensasjon fra taushetsplikt i forbindelse med sammenstilling av prosjektdata fra Dødsårsaksregisteret.

Komiteen ba om utdypende informasjon vedrørende forholdet mellom forskningsspørsmålene og den detaljerte variabelisten fra Dødsårsaksregisteret. Komiteen ba om en mer utfyllende informasjon vedrørende de registrertes integritet i forbindelse med komiteens skjønsmessige vurdering av om dispensasjon kan gis. Komiteen ba også søker om å klargjøre tilgang på de prosjektdata som Politidirektoratet vurderer tilgang til.

Prosjektleder gir i sin tilbakemelding til komiteen en redegjørelse for den omsøkte detaljerte variabelisten. I tillegg har prosjektleder sendt komiteen sin etiske vurdering av prosjektets formål i relasjon til den enkeltes integritet. Prosjektleder opplyser i skjema for tilbakemelding at forskergruppens forskningsdata vil være avidentifiserte etter at koblingen mellom Dødsårsaksregisteret og data hos Politidirektoratet har skjedd.

Komiteens vurdering

Komiteen vurderer prosjektleders tilbakemelding for å være tilfredsstillende svar på komiteens merknader og innvilger dispensasjon fra taushetsplikten for sammenstilling av data fra Dødsårsaksregisteret med forskningsdata. Komiteen forutsetter at søker får data utlevert fra Dødsårsaksregisteret som beskrevet i Dødsårsaksforskriften kapittel 3. Prosjektet innebærer registerkoblinger som krever dispensasjon fra taushetsplikt. REK er gitt myndighet i henhold til delegasjonsvedtak fra Helse- og omsorgsdepartementet, til å kunne dispensere fra taushetsplikten for tilgang til helseopplysninger som er underlagt taushetsplikt, jf. helsepersonelloven § 29, helseregisterloven § 15 og forvaltningsloven § 13 d for bruk til forskning

Vedtak

Komiteen innvilger dispensasjon fra taushetsplikten med hjemmel i helsepersonellovens § 29 og

Besøksadresse: Gullhaug torg 4 A, Nydalén, 0484 Oslo	Telefon: 22845511 E-post: post@helseforskning.etikk.no	All post og e-post som inngår i saksbehandlingen, bes adressert til REK sør-øst og ikke til enkelte personer	Kindly address all mail and e-mails to the Regional Ethics Committee, REK sør-øst, not to individual staff
Web:			

forvaltningsloven § 13d slik at prosjektet kan få utlevert data fra Dødsårsaksregisteret.

Dispensasjonen fra taushetsplikten gjelder kun prosjektleder forsker Latha Nrugham, psykologspesialist Ingebjørg Hestetun og masterstudent Aleksandra Sæheim.

Enhver publikasjon basert på den avidentifiserte forskningsfilen må skje i en slik form at enkeltpersoner ikke kan gjenkjennes.

Dispensasjonen fra taushetsplikten gjelder frem til 01.08.2014

Komiteens vedtak kan påklages til Den nasjonale forskningsetiske komité for medisin og helsefag, jf. Forvaltningslovens § 28 flg. Eventuell klage sendes til REK sør-øst B. Klagefristen er tre uker fra mottak av dette brevet.

Med vennlig hilsen,

Arvid Heiberg (sign.)
prof. dr.med
komitéleder

Gjøril Bergva
rådgiver

Katrine Ore
rådgiver

Kopi til: latha.nrugham@medisin.uio.no



RIKSADVOKATEN

Universitetet i Oslo
Institutt for klinisk medisin
v/ NSSF, Nasjonalt senter for selvmordsforskning og forebygging
Sognsvannsveien 21, Bygning 12
0372 OSLO

Attn: Erlend Mork

REF.:

VÅR REF.:
2012/00310-004

DATO:
25.04.2012

**SØKNAD OM DISPENSASJON FRA TAUSHETSPLIKT I ANLEDNING
FORSKNINGSPROSJEKT – SIKRING AV BRO SOM SELVMORDSFØREBYGGENDE
TILTAK**

Det vises til Deres søknad av 12. desember 2011 om dispensasjon fra taushetsplikt for å få innsyn i dokumenter fra straffe- og undersøkelsessaker om selvmord ved utsprang fra høyt sted i anledning forskning på sikring av bro som selvmordsforebyggende tiltak.

Riksadvokaten sendte 16. februar d.å. søknaden til Rådet for taushetsplikt og forskning (Rådet) for vurdering av spørsmålet om eventuell dispensasjon fra taushetsplikten. Rådet besluttet i brev av 17. april s.å. å samtykke til slik dispensasjon, se vedlegg.

Riksadvokaten finner grunn til å gi dispensasjon fra taushetsplikten i medhold av straffeprosessloven § 61e. Det vises også til Rådets samtykke og begrunnelse som en slutter seg til. Dispensasjonen gis på de vilkår som er nevnt i Rådets vedtak.

Det forskningspersonell søknaden gjelder pålegges taushetsplikt om de opplysninger man får tilgang til. Personellet må undertegne og returnere vedlagte taushetserklæring. I tillegg må det i forkant av prosjektet dokumenteres at forholdet til personopplysningslovens melde- og konsesjonsplikt er oppfylt som også nevnt i Rådets vedtak.


Tor-Aksel Busch


Tor Henning Rustan Knudsen
statsadvokat

Vedlegg

Gjenpart: Rådet for taushetsplikt og forskning, c/o Justisdepartementet,
Postboks 8005 Dep, 0030 OSLO

Postadresse:
Postboks 8002 Dep
0030 Oslo

Kontoradresse:
Stortorvet 2
0155 Oslo

Telefon: +47 22 47 78 50
Telefaks: +47 22 33 31 12
E-post: postmottak@riksadvokaten.no

Rådet for taushetsplikt og forskning

c/o Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

RIKSADVOKATEMBETET
J.nr: Pa 20/2 - 00310-3
23 APR. 2012
Arkiv: 639.2
Saksbeh: T-H K

Riksadvokaten
Postboks 8002 Dep
0030 Oslo

17. april 2012

Sak 5/2012: Søknad om dispensasjon fra taushetsplikt - tilgang til straffesaksdokumenter - sikring av bro som selvmordsforebyggende tiltak - deres ref. Ra 12-310 SWN/amo 639.2

Vi viser til brev fra Riksadvokaten av 16. februar angående søknad om dispensasjon fra taushetsplikt fra konstituert leder Erlend Mørk ved Nasjonalt senter for selvmordsforskning og -forebygging (NSSF). Søknaden gjelder etter det opplyste et forskningsprosjekt som ledes av forsker, ph.d. i samfunnsmedisin, Latha Nrugham, NSSF, og ut fra søknaden synes det som om det er Nrugham som skal ha tilgang til opplysningene sammen med prosjektmedarbeider og masterstudent ved UiO, Aleksandra Sæheim, samt veileder for prosjektet, psykologspesialist Ingebjørg Hestetun ved Sykehuset Telemark HF.

Søkerne skal gjennomføre en studie av selvmord ved utsprang fra bro med det formål å belyse behovet for sikring av bro som et selvmordsforebyggende tiltak i Norge. Undersøkelsen skal ta sikte på å belyse i hvilken grad det skjer selvmord ved utsprang i Norge, hva som kjennetegner de som begår selvmord på denne måten i Norge, om noen broer er mer utsatte enn andre, og hvilke erfaringer man har fra sikring av broer i Fredrikstad og Tromsø.

For å gjennomføre undersøkelsen ønsker søkerne tilgang til politiets straffesaker og/eller undersøkelsessaker hvor personer har begått selvmord ved utsprang fra høyt sted i Norge i perioden 1999 til 2010. I tidsrommet 1999 til 2010 er det registrert 310 slike tilfeller. Tilfellene som skal inkluderes i utvalget, skal identifiseres ved hjelp av informasjon fra Dødsårsaksregisteret, som søkerne har fått tilgang til etter samtykke fra REK. Årsaken til at en ber om tilgang til dokumentene i saker som gjelder utsprang fra høyt sted, er at det i Dødsårsaksregisteret bare registreres utsprang fra høyt sted, og ikke konkret om utsprang skjer fra bro eller annet høyt sted. Slik informasjon vil bare fremgå av politiets dokumenter. Det fremgår av søknaden at dataene vil bli aidentifisert så snart koblingen mellom dødsårsaksregisteret og politidokumentene er gjennomført.

Ut fra søknaden legges det til grunn at søkerne ikke skal registrere personopplysninger om de personene som inkluderes i utvalget, og at personnummer bare skal nyttes for å finne frem til de aktuelle sakene hos politiet. Fra dødsårsaksregisteret skal søkerne innhente informasjon om kjønn, alder, sivilstatus, yrke, bosted, dødssted og dødsdato-/tidspunkt. Fra politidokumentene skal det innhentes informasjon om det aktuelle selvmordet skjedde ved utsprang fra bro eller annet høyt sted, hvilken bro som var involvert, og om utspranget skjedde over vann eller land. Det skal ikke innhentes ytterligere informasjon fra politidokumentene om de nærmere omstendigheter rundt selvmordet (for eksempel informasjon fra pårørende mv.), og ut fra søknaden legges det til grunn at det er politiet som skal søke frem den aktuelle informasjonen på grunnlag av personnumre fra dødsårsaksregisteret. Funnene skal presenteres i form av statistikk med variabler på bl.a. kjønn, alder og geografi.

Prosjektet ledes av forsker, ph.d. Latha Nrugham, og kravet til førstestillingskompetanse synes således oppfylt. Prosjektet har videre fått tilgang til dødsårsaksregisteret etter tillatelse fra REK,

samt adgang til å koble denne informasjonen til informasjon fra politidokumentene. REKs tillatelse vil imidlertid ikke nødvendigvis være tilstrekkelig til at meldeplikten etter personopplysningsloven er ivarettatt også for informasjonen som hentes ut av politidokumentene.

Søknaden gjelder dispensasjon fra taushetsplikt om opplysninger som kan være av sensitiv karakter. Dette, sammen med at det for noen broer kan dreie seg om svært få utsprang, tilsier at en ikke samtykker til at det gis dispensasjon fra taushetsplikt i dette tilfellet. Risikoen for at også anonymiserte opplysninger kan knyttes til enkeltpersoner, er til stede.

På den annen side er det ikke omstendighetene knyttet til det enkelte selvmord som skal undersøkes, og søkerne vil heller ikke få tilgang til mer informasjon om det enkelte selvmord utover informasjon om stedet der dette skjedde. Det synes videre som om søkerne har et forsvarlig opplegg for behandling av opplysningene, og prosjektet synes å ha samfunnsmessig verdi fordi det kan frembringe kunnskap som kan bidra til å forebygge denne type hendelser.

Samlet sett synes det her å være grunnlag for å samtykke til at det gis dispensasjon fra taushetsplikten. Rådet har derfor besluttet å samtykke til dispensasjon fra taushetsplikt for de opplysningene som søknaden gjelder. Samtykket er betinget av at all innsamling, oppbevaring og bruk av taushetsbelagte opplysninger skjer på en faglig forsvarlig måte, og at alle personidentifiserende opplysninger anonymiseres ved eventuell publisering. Rådets samtykke er videre betinget at av søkerne overfor Riksadvokaten dokumenteres at forholdet til personopplysningslovens melde- og konsesjonsplikt er oppfylt også når det gjelder opplysningene som hentes ut av politidokumentene. Endelig er Rådets samtykke betinget av at søkerne undertegner taushetserklæring.

Med vennlig hilsen


Kirsti Coward
leder


Bente J. Kraugerud
sekretær

11



RIKSADVOKATEN

ERKLÆRING OM TAUSHETSPLIKT

I forbindelse med et forskningsprosjekt hvor jeg ønsker tilgang til informasjon i straffesak, bekreftes at jeg er gjort kjent med, har mottatt utskrift av og satt meg inn i taushetspliktsbestemmelsene i straffeprosessloven §§ 61a – 61e og forvaltningsloven §§ 13 d og 13 e.

Jeg er klar over at jeg pålegges taushetsplikt og aksepterer dette. Jeg forplikter meg til å respektere bestemmelsene, og således bevare taushet om og hindre at andre får adgang eller kjennskap til opplysninger fra straffesaksdokumentene som er undergitt taushetsplikt.

Jeg er gjort oppmerksom på at taushetsplikten også gjelder etter at forskningsprosjektet er avsluttet, og at overtredelse av taushetspliktsbestemmelsene er straffbart etter straffeloven § 121.

(Dato og underskrift)

(Blokkbokstaver)

Postadresse:
Postboks 8002 Dep
0030 OSLO

Kontoradresse:
Stortorvet 2
0155 OSLO

Telefon:
22 47 78 50

Telefaks:
22 33 31 12

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES



Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel +47-55 58 21 17
Fax +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org nr 985 321 884

Latha Nrugham
Nasjonalt senter for selvmordsforskning og –forebygging
Institutt for klinisk medisin
Universitetet i Oslo
Sognsvannsven 21, Bygg 12
0372 OSLO

Vår dato: 22.09.2013

Vår ref:33141 / 3 / LT

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 01.02.2013. Meldingen gjelder prosjektet:

33141 *Er sikring av bro et aktuelt selvmordsforebyggende tiltak i Norge?*
Behandlingsansvarlig *Universitetet i Oslo, ved institusjonens øverste leder*
Daglig ansvarlig *Latha Nrugham*

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger utløser konsesjonsplikt i henhold til personopplysningsloven § 33 1. ledd.

I henhold til avtalen med *Universitetet i Oslo* er meldingen behandlet og innstilling sendt til Datatilsynet for vurdering av konsesjonsspørsmålet. Det er anbefalt at prosjektet gis konsesjon. Kopi av vår innstilling til Datatilsynet følger vedlagt.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

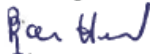
Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 01.08.2015, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Personvernombudet gjør oppmerksom på at datainnsamling ikke kan startes før konsesjon fra Datatilsynet foreligger.

Dersom noe er uklart ta gjerne kontakt over telefon.

Vennlig hilsen


Bjørn Henrichsen


Lis Tenold

Kontaktperson: Lis Tenold tf: 55 58 33 77
Vedlegg: Prosjektvurdering

Avdelingskontorer / District Offices

OSLO NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo Tel +47-22 85 52 11 nsd@uiso.no
TRONDHEIM NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim Tel +47-73 59 19 07 kyrr.svaar@svt.ntnu.no
TROMSØ NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø Tel +47-77 64 43 35 nsdmaa@svuit.no

Personvernombudet for forskning



Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 33141

Personvernombudet gjør innledningsvis oppmerksom på at dersom det ikke er samsvar mellom meldeskjema og tilsendte dokumenter fra prosjektleder vil det være kommentarer som vil være gjeldende.

BEHANDLINGSANSVARLIG INSTITUSJON

Universitetet i Oslo er behandlingsansvarlig institusjon og daglig ansvarlig er forsker Latha Nruham.

INNLEDNING

Prosjektet utløser konsesjonsplikt jf. dødsårsaksregister § 3-5 (Utlevering og annen behandling av opplysninger i Dødsårsaksregisteret). Det skal hentes opplysninger fra dødsårsaksregisteret som skal koples mot opplysninger fra politiets registre.

KONSESJONSANBEFALING

Personvernombudet for forskning har vurdert søknaden og anbefaler Datatilsynet å gi konsesjon, jf. helseregisterloven § 5, jf. dødsårsaksregisterforskriften § 3-5, jf. personopplysningsloven § 33, jf. § 34 til å behandle helseopplysninger i henhold til søknadens formål.

Personvernombudet finner at kobling til opplysninger fra dødsårsaksregisteret kan finne sted med hjemmel i personopplysningsloven §§ 8 d) og 9 h), og at daglig ansvarlig kan fritas fra underrettelsesplikten, jf. personopplysningsloven § 20 annet ledd punkt b). Utvalget er døde personer og registrerte opplysninger kan ikke si noen om gjenlevende personer.

FORMÅL

Formålet med prosjektet å gi ny kunnskap om fenomenet selvmord ved utsprang fra bro, og med denne kunnskapen belyse behovet for sikring av bro som selvmordsforebyggende tiltak i Norge. Prosjektet har som siktemål å utforske muligheten for å hindre tap av liv ved utsprang fra broer ved sikring av utsatte broer.

DATABEHANDLING

Datainnsamling skjer på følgende måte;

- 1) Prosjektleder får tilsendt opplysninger fra Dødsårsaksregisteret. Følgende opplysninger blir oversendt; personnummer, bosted, dødssted, dødsdato/tidspunkt, yrke (kodet på nivå 3, dvs indirekte identifikasjon ikke mulig), sivilstatus, dødsårsakssekvenser.
- 2) Prosjektleder organiserer filer inneholdende løpenummer og personnummer, som sendes hvert enkelt politikammer som har hatt selvmord fra høye steder innen deres område. Filene sendes med følgebrev. Opplysninger om dødssted fra dødsårsaksregisteret benyttes til å avklare hvilket politikammer data skal innhentes fra.
- 3) Samtidig sendes fil med alle løpenumre og personnumre til NSD for oppbevaring i prosjektperioden.
- 4) Når NSD har mottatt fil (jf. punkt 3) gis beskjed til prosjektleder og hun sletter dernest alle personnumre hos seg.
- 5) Det/de enkelte politikammer påfører opplysninger om utsprang fra bru eller annet høyt sted, navn på bru jf. skjema samt løpenummer.

- 6) Det/de enkelte politikamre returnerer skjema i rekommandert sending til prosjektleder.
- 7) Når prosjektleder mottar rekommandert sending sammenstilles data med filen fra SSB (som nå kun inneholder løpenummer og ikke personnummer).
- 8) Ved prosjektslutt 01.08.2015 slettes filen med løpenumre og personnumre hos NSD.
- 9) Ved prosjektslutt anonymiserer prosjektleder sin fil.

Innsamlede opplysninger fra politikamrene registreres som SPSS datafiler på en "stand-alone pc" som ikke er tilkoblet internett eller intranett. Papirskjemaene blir makulert så snart opplysningene er lagt inn elektronisk. Dette arbeidet utføres av masterstudent Aleksandra Sæheim. Koplingen mot opplysninger fra dødsårsaksregisteret foretas av prosjektleder Latha Nruham på samme "stand-alone pc".

Koblingsnøkkel oppbevares hos NSD inntil prosjektet avsluttes formelt og slettes på samme dag på en trygg måte (jf. punkt 8 og 9 over).

PROSJEKTMEDARBEIDERE

Masterstudent Aleksandre Sæheim ved Universitetet i Oslo.

ANDRE TILLATELSER

Det er innhentet dispensasjon fra taushetsplikten fra Riksadvokaten for innsyn i dokumenter fra straffe- og undersøkelsessaker om selvmord ved utsprang fra høyt sted.

REK sør-øst har innvilget dispensasjon fra taushetsplikten for tilgang til data fra Dødsårsaksregisteret.

KOMMENTAR

Personvernombudet finner at prosjektet har stor samfunnsinteresse og at opplegget for ivaretagelse av sikkerheten i behandlingen av personopplysninger er godt ivaretatt.

Formålet er å belyse behovet for sikring av bro som et selvmordsforebyggende tiltak i Norge og undersøkelsen tar sikte på å belyse i hvilken grad det skjer selvmord ved utsprang i Norge, hva som kjennetegner de som begår selvmord på denne måten og om noen broer er mer utsatte enn andre og hvilke erfaringer man har fra sikring av broer i Fredrikstad og Tromsø.

Det vises for øvrig til Rådet for taushetsplikt og REK sør-øst sine vurderinger av prosjektet.

Grunnen til at prosjektet må gjennomføres på denne måten er at det pr. dags dato er det ikke mulig for forskere å få tilgang til dødsmeldingene direkte. Dødsårsaksstatistikken som gjøres tilgjengelig for forskere er allerede kodet av Statistisk Sentralbyrå. I dødsårsaksstatistikken kodes de som tar selvmord ved utsprang fra bro likt med alle som tar selvmord ved utsprang fra høyt sted. I prosjektet må det derfor innhentes statistikk for alle som har tatt selvmord ved utsprang fra høyt sted i valgt periode. Hvert enkelt selvmord ved utsprang fra høyt sted må deretter sjekkes opp mot data fra politiet for å avklare hvorvidt det gjaldt utsprang fra bro eller annet sted, samt hvilken bro som var involvert og om utsprang over aktuell bro fant sted over vann eller land.

Statistikk fra norsk dødsårsaksregister regnes å være rimelig pålitelig. Denne statistikken alene er imidlertid ikke tilstrekkelig til å belyse problemstillingen. Statistikk fra politiet er vanskelig tilgjengelig og må regnes å være mindre pålitelig da registreringer ikke er systematisert på tvers av politidistrikt. Prosjektet går derfor via dødsårsaksregisteret til data fra politiet for å sikre kvaliteten.

Personvernombudet finner at samfunnsnyttene ved gjennomføringen av prosjektet er store ved at det kan gi nyttig kunnskap for videre og nærmere sikring av broer som selvmordsforebyggende tiltak.

Personvernombudet finner videre personvernet godt ivaretatt. Det vil ikke på noe tidspunkt være direkte kopling mellom personnumre og innsamlede opplysninger fra dødsårsaksregisteret og opplysninger fra politiet. Koplingsnøkkel vil i hele prosjektperioden være oppbevart hos NSD.

Personvernombudet ser i midlertid at datamaterialet hos prosjektleder ikke vil være aidentifiserbart, det vil være en risiko for at registrerte opplysninger kan knyttes til enkeltpersoner. Men som Rådet for taushetsplikt fremhever er det ikke omstendighetene knyttet til det enkelte selvmord som skal undersøkes.

PROSJEKTSLUTT - anonymisering og sletting

Prosjektet skal avsluttes 01.08.2015 og innsamlede opplysninger vil da bli makulert.

Vedlegg:

Fra Riksadvokaten til Universitetet i Oslo

Fra Rådet for taushetsplikt og forskning til Riksadvokaten

Fra REK sør-øst til prosjektleder

Prosjektdokumenter



Universitetet i Oslo - Institutt for klinisk medisin
v / Latha Nrugham
Postboks 1057 Blindern
0316 OSLO

Deres referanse
33141/4/LT

Vår referanse (bes oppgitt ved svar)
12/00517-5/CGN

Dato
26. mars 2013

Konsesjon til å behandle personopplysninger i forbindelse med forskningsprosjekt

Datatilsynet viser til Deres søknad av 25. mai 2012 om konsesjon til å behandle personopplysninger i forbindelse med forskningsprosjektet "Er sikring av bro et aktuelt selvmordsforebyggende tiltak i Norge?". Det vises også til etterfølgende korrespondanse i forbindelse med saksbehandlingen, senest til personvernombudet NSDs oversendelse datert 22. mars 2013. Datatilsynet vurderer at saken nå er tilstrekkelig opplyst til å kunne ferdigbehandles.

Formålet med prosjektet er å gi kunnskap om fenomenet selvmord ved utsprang fra bro, og med denne kunnskapen belyse behovet for sikring av bro som selvmordsforebyggende tiltak i Norge. Det er ønskelig å undersøke i hvilken grad det skjer selvmord ved utsprang i Norge, hva som kjennetegner de som begår selvmord på denne måten og om noen broer er mer utsatt enn andre og hvilke erfaringer man har fra sikring av broer i Fredrikstad og Tromsø.

I prosjektet skal det sammenstilles opplysninger mellom Dødsårsaksregisteret og opplysninger fra politiets registre. Fra Dødsårsaksregisteret skal det hentes følgende opplysninger om personer hvor dødsårsaken er utspring fra høyt sted: personnummer, bosted, dødssted, dødsdato/tidspunkt, yrke (kodet på nivå 3), sivilstatus og dødsårsakssekvenser. Prosjektleder organiserer filene, og sender disse til aktuelt politikammer. Samtidig senes fil med alle løpenumre og personnumre til NSD for oppbevaring i prosjektperioden, og personnumre slettes hos prosjektleder. Politiet påfører opplysninger om utsprang fra bru eller annet høyt sted, hvilken bru som var involvert, og om utspranget skjedde over vann eller land. Disse opplysningene fremgår ikke av Dødsårsaksregisteret. Politiet returnerer opplysningene til forsker, som nå kun sitter med løpenumre og det er ikke mulig med direkte personidentifikasjon gjennom fødselsnummer. Ved prosjektslutt den 1.8.2015 slettes koblingsnøkkelen ved NSD, og forsker skal anonymisere sine data.

Prosjektet er vurdert og godkjent av Rådet for taushetsplikt og forskning. Rådet har lagt vekt på at forsker har begrensede opplysninger om det enkelte selvmord. Det er også gitt dispensasjon fra taushetsplikten fra REK og Riksadvokaten.

Postadresse:
Postboks 8177 Dep
0034 OSLO

Kontoradresse:
Tollbugt 3

Telefon:
22 39 69 00

Telefaks:
22 42 23 50

Org.nr:
974 761 467

Hjemmeside:
www.datatilsynet.no

Datatilsynets vurdering

Datatilsynet har vurdert søknaden og gir Dem med hjemmel i personopplysningsloven § 33, jf. § 34, jf. dødsårsaksregisterforskriften § 3-5, konsesjon til å behandle personopplysninger. Konsesjonen gjelder følgende forskningsprosjekt:

Er sikring av bro et aktuelt selvmordsforebyggende tiltak i Norge?

Datatilsynet har kommet til at behandling av sensitive personopplysninger i forskningsprosjektet har grunnlag i personopplysningsloven §§ 8 d og 9 h, jf. § 11. Datatilsynet har i avveiningen lagt avgjørende vekt på samfunnsnyttens prosjektet har og at prosjektet er forholdsvis kortvarig. Videre har tilsynet lagt stor vekt på at det i prosjektet er gjort tiltak for å redusere personvernkonsekvensene, ved at koblingene mellom opplysningene i dødsårsaksregisteret og opplysningene i politiets registre gjennomføres av det enkelte politikammer. Tilsynet har også lagt vekt på at NSD skal oppbevare koblingsnøkkelen, slik at forsker ikke har tilgang til fødselsnummeret etter at opplysningene er koblet sammen. Tilsynet legger til grunn at koblingene gjennomføres slik de er beskrevet av NSD i brev av 22. mars 2013.

Datatilsynet legger til grunn at det ikke skal publiseres opplysninger som kan føres tilbake til enkeltpersoner. Ettersom det trolig ikke vil være mange tilfeller av selvmord fra hver bru, er det viktig at forsker har høy bevissthet rundt hvordan opplysningene tilgjengeliggjøres uten at det er mulig å identifisere enkeltpersoner.

Behandlingsansvarlig er Universitetet i Oslo ved øverste leder. Gjennomføringen av det daglige ansvaret kan delegeres.

Konsesjonen er gitt under forutsetning av at behandlingen foretas i henhold til søknaden og de bestemmelser som følger av personopplysningsloven med forskrifter.

Dersom det skjer endringer i behandlingen i forhold til de opplysninger som er gitt i søknaden, må dette fremmes i ny konsesjonssøknad. Det presiseres at konsesjonen, i samsvar med søknaden, er tidsbegrenset til **1. august 2015**. Datatilsynet har lagt vekt på prosjektets varighet i konsesjonsvurderingen, og forlengelse kan dermed ikke påregnes.

I medhold av personopplysningsloven § 35, fastsettes i tillegg følgende vilkår for behandlingen:

1. Den behandlingsansvarlige skal etter endt prosjekt sende Datatilsynet en bekreftelse på at det ikke lenger behandles personopplysninger, samt en beskrivelse på hvordan sletting/anonymisering er gjennomført.

Dette vedtak kan påklages til Personvernemnda i medhold av forvaltningslovens kapittel VI. Eventuell klage må sendes til Datatilsynet senest tre uker etter mottaket av dette brev.

Med vennlig hilsen



Kim Ellefsen
avdelingsdirektør



Camilla Nervik
seniorrådgiver

Kopi: Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS, Harald Hårfagres gate 29, 5007
BERGEN

Sem AS

Fastsatt av Sosialdepartementet 1993

Blankett 1

Legeerklæring om dødsfall/melding om unaturlig dødsfall

Jfr. lov om leger av 13/6 1980 §§ 40 og 41.

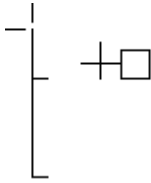
Blanketten fylles ut i samsvar med rettledningen på baksiden og leveres rekvirenten (den som har plikt til å melde dødsfallet) i forseglet konvolutt som i byene adresseres til skifteretten og på landet til lensmannen på dødsstedet. Kopi av legeerklæringen sendes den lokale politimyndighet, hvis dødsfallet kan være unaturlig. (Se rettledning på baksiden.)

Avdødes slektsnavn, for- og mellomnavn		Kjønn 1 <input type="checkbox"/> M 2 <input type="checkbox"/> K	Født dag, mnd., år	Personnr.	Fyltes ut av Statistisk Sentralbyrå
Bosted, kommune	gate og husnr.		postadresse		
Dødssted, kommune	Død utenfor institusjon 1 <input type="checkbox"/> Hjemme 2 <input type="checkbox"/> Annen sted 3 <input type="checkbox"/> Under transport til sykehus 4 <input type="checkbox"/> Under transport i sykehus eller annen institusjon				
For døde i sykehus eller annen institusjon: Institusjonens navn				Død dag, mnd., år	
Hvis sykehus: Avdeling. For annen institusjon: Type institusjon					
Yrke (egget, eventuelt forsørgerens)					
Ektekaplig status 1 <input type="checkbox"/> Ugift 2 <input type="checkbox"/> Gift 3 <input type="checkbox"/> Enke, -mann 4 <input type="checkbox"/> Skilt 5 <input type="checkbox"/> Separert			For barn døde innen 24 timer etter fødselen, hvor lenge varte livet? Timer Minutter		
Navn og adresse på den lege som har behandlet avdøde under siste sykdom					

Opplysning om dødsårsaken

Alle rubrikker må fylles ut. (Se rettledning på baksiden.)

I. Sykdom eller tilstand som direkte (umiddelbart) har ført til døden. (Her skal ikke føres dødsårsaken f.eks. hjertesvikt, hjertelammelse, asteni, men den sykdom, skade eller komplikasjon som umiddelbart fremkalte døden.)..... a)		Som skyldtids (var en følge av)		Omtrent tid mellom sykdommens begynnelse og døden
Oppgi den eller de sykkelige tilstander, skader b) eller misdannelser som har ført til (å bak) den dødsårsak som er nevnt ovenfor. Den tilstand som innledet sykdomsforløpet, føres sist..... c)		Som skyldtids (var en følge av)		
II. Andre vesentlige tilstander som kan ha bidratt til dødens inntreden, men som ikke står i direkte årsaksforhold til den sykdom eller tilstand som har fremkalt døden.				
Dersom døden skyldtes skade (ulykke) eller følger av denne:	Dato skaden (ulykken) skjedde	Sted <input type="checkbox"/> I/ved hjemmet <input type="checkbox"/> Annen sted	Yrkesulykke? <input type="checkbox"/> Ja <input type="checkbox"/> Nei	
Hvordan skjedde ulykken?				
Spesielle omstendigheter ved dødsfallet/foretatte undersøkelser tyder på (sett kryss) <input type="checkbox"/> Drap <input type="checkbox"/> Selvmord <input type="checkbox"/> Misbruk av narkotika <input type="checkbox"/> Medisinsk feil <input type="checkbox"/> Ukjent årsak <input type="checkbox"/> Plutselig/uventet <input type="checkbox"/> Dødsfall i langsal/arrast <input type="checkbox"/> Ukjent lik <input type="checkbox"/> Yrkes sykdom				
Ble det foretatt operasjon?	Dato operert	Viktigste funn		
<input type="checkbox"/> Ja <input type="checkbox"/> Nei				
Opplysningene under i bygger på		Vil den oppgitte dødsårsak senere bli revurdert?		
<input type="checkbox"/> Obduksjon <input type="checkbox"/> Unders. før døden <input type="checkbox"/> Syning av liket		<input type="checkbox"/> Ja <input type="checkbox"/> Nei <input type="checkbox"/> Vet ikke		
Undertegnede lege som har synet liket og som har behandlet den døde under siste sykdom (sett event. kryss), erklærer herved at dødsårsaken er den ovenfor nevnte.		Melding om unaturlig dødsfall er sendt/gitt muntlig til politiet/lensmannen <input type="checkbox"/> Ja <input type="checkbox"/> Nei		
Undertegnede lege erklærer herved at det ikke er grunn til å anta at døden er voldt ved en straffbar handling. (Erklæringen gis bare når kremasjon ønskes eller liket føres ut av riket.)				
Dato	Legge	Dato	Legge	
Adresse:		Adresse:		
I. Forevist skifteretten/lensmannen og sendes den offentlige lege/politiet på dødsstedet		II. Forevist politiet og sendes den offentlige lege på dødsstedet		III. Off. lege/helseråd (stempel)
Dato	For skifteretten/lensmannen	Dato	For politimesteren	
Adresse:		Adresse:		



Rettledning for legen ved utfylling av meldingen

En dødsmelding er et dokument som har rettslig betydning. Alle opplysninger må derfor gis med største nøyaktighet, og meldingen må fylles ut med tydelig skrift.

For de enkelte rubrikker må følgende iakttas:

Avdødes navn: Både slektsnavn, for- og mellomnavn skrives helt ut. For barn som dør før det har fått navn, oppgis foreldrenes (morens) slektsnavn.

Bosted: Her oppgis hvor den døde var registrert bosatt. Personer som på grunn av utdanning eller arbeid midlertidig oppholder seg borte fra hjemmet, regnes som bosatt på hjemstedet. Personer som dør i sykehus, fengsel o.l., regnes som bosatt der de hadde sitt bosted før anbringelsen. For barn født på sykehus/klinikk, som dør umiddelbart etter fødselen, oppgis foreldrenes (morens) bosted. Personer som ved døden var anbragt i andre institusjoner (aldershjem, skolehjem o.l.) eller i privat pleie, regnes som bosatt der. Norsk personell ved norske diplomatiske stasjoner i utlandet regnes forsatt som bosatt i den kommunen de hadde sitt bosted ved utreisen.

Dødssted: Her oppgis kommune, og det krysses av hvor døden inntrådte (hjemme, annet sted, under transport til sykehus, i sykehus eller annen institusjon). Ved dødsfall i sykehus oppgis sykehusets navn og avdeling, ved dødsfall i annen institusjon oppgis navn, type og postadresse.

Yrke: Oppgis avdødes yrke eller levevei. For yrkesaktive og tidligere yrkesaktive oppgis hovedyrket, for arbeidsløse vanlig yrke. For pensjonister og trygdede oppgis tidligere yrke med tilføyelse «fhv». For forsørgede oppgis forsørgere, eventuelt forsørgelsesmåten.

Dødsårsaken: (det vises også til særskilt rettledning)

Under Ia) skal føres den sykdom, komplikasjon eller tilstand som **direkte** fremkalte døden. I de fleste tilfelle vil denne umiddelbare dødsårsak skyldes eller være en følge av en eller flere sykdommer, skader eller tilstander. Disse føres under b) og c), og den tilstand som etter legens mening startet årsakskjeden føres sist. Hvis den sykdom eller tilstand som føres opp under Ia) beskriver hendelsesforløpet fullstendig, er det ikke nødvendig å fylle ut b) og c).

Årsakssammenhengen mellom Ia, b og c omfatter ikke bare den etiologiske eller patogenetiske sammenheng, men også sekvenser der grunnlidelser antas å ha ført til den direkte dødsårsak p.g.a. funksjonsnedsettelse eller andre forstyrrelser.

Under II føres andre vesentlige tilstander som bidro til den dødelige utgang, men som ikke sto i direkte årsaksforhold til den sykdom eller tilstand som fremkalte døden.

Hvis mulig oppgis om tilstanden var akutt eller kronisk og hvor lenge hver tilstand har vart. Ved sykdomsbetegnelser hvor lokalisasjon ikke går fram av sykdommens navn, eks. ved kreft og tuberkulose, må sykdommens anatomiske sete oppgis.

Ved unaturlig død skal legen opplyse om det foreligger drap, selvmord eller ulykke. Utførlige opplysninger om den ytre årsak bes gitt uansett om døden er en umiddelbar følge av skaden eller av den patologiske tilstand som skaden kan ha ført til.

Ved unaturlig død skal legen sende skriftlig melding til politiet/lensmannen på dødsstedet, jfr. § 41 i lov om leger av 13/6 1980 nr. 42 og forskrifter for legens melding om unaturlig dødsfall o.l. Se forøvrig særskilt rettledning nedenfor.

Rettledning for legen ved melding om unaturlig dødsfall

Legeloven § 41 bestemmer at den lege som skal gi erklæring om dødsfall, uten opphold skal underrette politiet dersom det er grunn til å regne med at dødsfallet kan være unaturlig. På samme måte meldes funn av ukjent lik, og dødsfall i fengsel eller i politi- eller militærarrest. Unnlattelse av å melde fra er straffbar. Meldeplikten går foran taushetsplikt.

Melding til politiet om unaturlig dødsfall skal først skje muntlig eller telefonisk så snart som mulig. Deretter skal sendes skriftlig melding. Denne er en kopi av legeerklæringen om dødsfall, for at legene skal slippe et ekstra meldings-skjema. På skjemaet er det en del spørsmål som knytter seg til unaturlig dødsfall. Opplysningene her hører med til den vanlige legeerklæring om dødsfall.

Grensen mellom naturlig og unaturlig død er ikke sparp. Det kan ofte være uklart om et dødsfall er naturlig eller unaturlig. Årsaksforholdene er ofte usikre, og kan hyppig bare bringes på det rene ved etterforskning eller ved sakkyndig likundersøkelse.

Legen behøver ikke ta et bestemt standpunkt til om det foreligger naturlig eller unaturlig død, til årsaks- eller skyldforhold e.l. Hans plikt til å gi muntlig melding til politiet inntre når han skjønner at det kan foreligge unaturlig død. Når han så gir skriftlig melding, kan legen gi uttrykk for at svaret er usikkert ved å sette spørsmålsteget istedenfor kryss ved de spørsmål som gjelder unaturlig død eller ved å krysse av i rubrikken for ukjent årsak. Et dødsfall vil kunne falle inn under flere rubrikker; et narkotikadødsfall kan samtidig være et selvmord, en ulykke eller et uaktsomt drap, og det kan inntreffe under anholdelse eller i arrestrom.

Har legen gitt muntlig melding, bør i alle tilfeller skriftlig melding sendes, også om dødsfallet ikke lenger antas å være unaturlig.

Oversendelse av dødsmeldinger

Ved begravelse skal skifteretten (lensmannen) etter å ha fylt ut skjema for melding til soknepresten, (jfr. Justisdepartementets rundskriv av 1. desember 1938) sende denne legeerklæring direkte (i posten) til den offentlige lege på døds-

Den offentlige lege skal sende de dødsmeldingene han mottar til Statistisk Sentralbyrå, postboks 8131 Dep., Oslo. Fra byene skal meldingene sendes den 1. i hver måned, fra laddistriktenes kvartalsvis innen 8 dager etter kvartalets

Vår referanse:

Politidistrikt: _____

Politistasjon/Politikammer/Lensmannskontor: _____

Dødsdato: _____

Personnummer: _____

Utsprang fra: Bro Annet sted

Hvis bro, navn på bro:

Utsprang fra bro fant sted over: Vann Land

Utfylt av: Navn:

Stilling:

Dato: